

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST

Leto 1929.

Ljubljana, 20. julija 1929.

Štev. 4, 5.

30.

Bula o imenovanju dr. Gregorija Rožmana za pomožnega škofa ljubljanskega s pravico nasledstva.

PIUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, dilecto Filio GREGORIO ROŽMAN, electo Episcopo titulari Sementensi, in Coadiutorem cum iure futurae successionis Episcopi Labacensis deputato, salutem et apostolicam benedictionem. Commissum humilitate Nostrae ab aeterno Pastorum Principe supremi Apostolatus officium, quo universo christiano orbi praesidemus, onus Nobis imponit diligentissime curandi ut Ecclesiis omnibus, sive suis viduatis Pastoribus, sive Praesulibus quidem provisus, qui tamen in earum regimine auxilio omnino indigeant, tales constituentur Antistites, qui sibi creditum dominicum gregem salubriter pascere, regere et gubernare sciant ac valeant. Volentes itaque Nos venerabilem Fratrem Antonium Bonaventuram Jeglič, Episcopum Cathedralis Ecclesiae Labacensis, Metropolitanae Ecclesiae Goritensi suffraganeae, ob iustas causas et de eius consensu, idoneo Coadiutore in suae Ecclesiae regimine et administratione cum futura in illa successione providere. Te, in facultate theologica Universitatis Labacensis iuris canonici Magistrum, de venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, ac de apostolicae potestatis plenitudine, ad titularem Ecclesiam episcopalem Sementensem in praesens certo modo vacantem, eligimus, eiusque Tibi titulum conferimus, Teque praefato Antonio Bonaventurae Episcopo quoad vixerit ac memoratae Ecclesiae Labacensi praefuerit Coadiutorem in eiusdem Ecclesiae regimine et administratione in spiritualibus ac temporalibus cum iure futurae successionis constituimus et deputamus cum omnibus iuribus et privilegiis, oneribus et obligationibus episcopali dignitati et officio inhaerentibus et cum universis facultatibus et potestatibus de iure Coadiu-

toris muneri pertinentibus. Venerabili autem Fratre Antonio Bonaventura quacumquae causa a regimine Labacensis Ecclesiae cessante, ex nunc eidem Ecclesiae de Tui persona provisum Teque illi in Episcopum praefectum esse et Pastorem, ita tamen ut tunc eo ipso vacet titularis Ecclesiae Semtensis, decernimus et declaramus. Volumus autem et mandamus ut, ceteris quoque impletis de iure servandis, antequam episcopalem consecrationem recipias, in manibus alicuius quem malueris catholici Antistitis, gratiam et communionem Sedis Apostolicae habentis, catholicae fidei professionem emitte ac sueta iuramenta praestare iuxta statutas formulas, harumque exemplaria, Tui ac praefati Antistitis subscriptione ac sigillo munita, ad Cancellariam Apostolicam infra sex menses transmittere omnino tenearis. Ad hoc Antistiti a Te electo professionem ac iuramenta illa Nostro et Romanae Ecclesiae nomine recipiendi munus ac mandatum per presentes committimus. Firmam autem spem fiduciamque concipimus fore ut, dextera Domini Tibi assistente propitia, Labacensis Ecclesia per tuam cum ipsius Episcopo cooperationem et pastorem industriam, Coadiutoris officio etiam durante, regatur utiliter ac prospera in spiritalibus et temporalibus suscipiat incrementa. Datum Romae, apud S. Petrum, anno Domini millesimo nongentesimo vigesimo nono, die decimaseptima mensis Martii, Pontificatus Nostri anno octavo. — A. L.

Fr. Andreas Card. Frühwirth, Cancellarius S. R. E.

Can. Alfridus Liberati, Canc. Apost. Adiutor a studiis.

Expedita
die tertia mensis Aprilis

Alfonsus Carinci,
Protonotarius Apostolicus.

Anno octavo
Alfridus Marini, Plumbator.

Hector Castelli, Prot. Ap.

Dominicus Francini, Script. Aplicus.

Posvečenje pomožnega škofa dr. Gregorija Rožmana se je slovesno izvršilo v ljubljanski stolnici v nedeljo 14. julija 1929. Kot konsekrator je fungiral ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič, kot konkonsekratorja pa dr. Andrej Karlin, škof lavantinski in dr. Josip Srebrnič, škof krški.

Ad multos annos!

Poročilo o sestanku za ureditev katoliške akcije.

Uvod.

Da bi katoliško akcijo na pravi način začeli in jo razširili po vsej škofiji, sem v letošnjem »Škofijskem listu« št. 3, na str. 47—50, objavil pravila za to akcijo in določil v svrhu razgovora sestanek gg. arhidijakonov in dekanov na dan 23. maja.

Predložil sem tri važna vprašanja, in sicer: 1. Kako naj se katoliška akcija uvede v vse župnije, 2. kako naj se postopa, da akcija doseže vse vernike, in 3. kako naj se posamezne osebe za to delo usposobijo.

Ko »Škofijski list« prinaša poročilo o tem sestanku, se mi zdi prav, da pred tem poročilom podam nekaj misli kot uvod.

Po mnogokratnih navodilih sv. očeta naj se katoliška akcija prizadeva, da pod vodstvom škofa in s pomočjo odločno katoliških lajkov krščanska, edino prava načela prevzamejo in prerode posameznike, družine, društva, države, ves človeški rod.

V tem smislu je opredeljen delokrog katoliške akcije za Slovence v pravilih, ki sva jih oba slovenska škofa potrdila. Pravila sem objavil v »Škofijskem listu« 1929, str. 47—50. Na str. 47 se določuje obseg katoliške akcije. Razvidno je, da obsega vse strani našega življenja. Na str. 50 sem zapisal: »Sedaj se pojavlja praktično vprašanje: kako naj se akcija zasnjuje, da ne bo ostala le na papirju, ampak bo res dosegla vse hiše in vse osebe in sicer naravnost njihova sreča... Župnijski uradi bodo imeli prevažno nalogo, da bodo s katoliškim duhom prepojili posameznike... vodili bodo akcijo deloma po včlanjenih organizacijah, deloma in v prvi vrsti pa z osebnim delom od osebe do osebe.«

V dosego tega namena moram imeti vnetih sodelavcev. Kako naj jih dobim? Nisem smel prezreti naših organizacij, ki se že mnogo let prizadevajo, da svoje člane v duhu svojih pravil srčno in umsko izobrazijo in jim po predavanjih, po molitvah in po pogostem prejemanju sv. zakramentov obnove in нравno dvignejo vse njihovo notranje življenje. Mislim na tretji red, na Marijine družbe, na apostolstvo mož, na vrle Orle, pa tudi na akademike, starešine in razne delavske organizacije. Vsako organizacijo posebej sem pozval na sodelovanje pri katoliški akciji. V smislu rimskih navodil sem izrečno naglasil, »da organizacija, ki pristopi h katoliški akciji, obdrži svojo avtonomijo, svoje vodstvo, svoj lasten delokrog« (»Škofijski list«, str. 49). Ali naj se njihovo mnogoletno delo kar razdere in uniči? To bi ne bilo prav! Ampak privzamejo naj še delo za katoliško akcijo, da krščanski duh še bolj vsestransko in še bolj globoko prešine vse njihove člane in vse njihovo delo. Zato sem pa tudi naglasil, »da katoliška akcija ni nobena nova organizacija, ampak le sodelovanje vernikov v poslanstvu Cerkve« (»Škofijski list«, str. 49).

V obrambo teh organizacij trdim: mnogo so storila za povzdigo krščanskega mišljenja in življenja. Res pa je, da splošen uspeh ni tako sijajen, kakor bi ga pričakovali, ako pogledamo na izreden in stanovitni trud voditeljev, duhovnikov in lajkov. Zakaj pa?

Skrivnost nam reši po naši slabi naravi povzeta prilika Gospoda o semenu: en del je padel na cesto, pohodili so ga in ptice so ga pozobale; drugi del je padel na kamenita tla, veselo je pognal, toda, ker ni bilo dosti

zemlje, se je naglo posušil; tretji del je padel med trnje, ki ga je zadušilo; le en del je padel na rodovitna tla in je mnogo sadu obrodil.

O koliko je takih ovir v naših družinah! Kajne, mnoge družine žive v medsebojnem prepiru, precej je sirovosti in, o moj Bog, koliko spolne razbrzdanosti in pijančevanja! To so ovire, da vzgojno delo raznih organizacij nima zaželenega uspeha, ker dobro, od njih zasejano seme zamore te ovire. (Tretja sinoda str. 109—117.)

Zraven pride še ta okolnost, da smo po čutilih navezani na zunanji svet. To je globok razlog za to, da naše prizadevanje ostane le bolj zunanje, nekako bolj mehanično in ne seže globoko v srce. Vendar pa tudi plitva zunanost ni brez upliva na notranjost; le preslaba je, pa ne more naše spačene notranjosti tako prešiniti, da bi jo prenovila.

Pa tudi, koliko ljudi ima toliko notranje moči, da razne nauke v vsem njihovem obsegu razume in si jih tako osvoji, da so mu njegova dušna last ter temelj notranjega in zunanjega delovanja! Ali ni večina ljudi površna, pa vsi nauki ostanejo le bolj na površini podobno semenu, ki pade na skalo, hitro požene in se tudi hitro posuši.

Vse to moramo upoštevati tudi pri katoliški akciji. Poskušali bomo te obstoječe ovire odstranjevati in podirati. Zavedajmo se pa, da je nemogoče odstraniti jih popolnoma, ker so vsaj deloma v naši naravi, deloma pa prihajajo iz naših strasti.

Ker mora katoliška akcija zajeti vse, se bodo pritegnili k delu tudi drugi odlični katoličani obojega spola (»Škofijski list«, str. 49).

Ni še dosti, da imamo vnete in goreče delavce, ki so polni svete ljubezni do Boga in do bližnjega. Ampak delo se mora tudi urediti. Delavci morajo imeti navodilo, po katerem naj nastopajo. To vidimo zmiraj in povsod.

Kako naj se uredi to delo? Jaz sem ga uredil po pravilih, ki so jih potrdili sv. oče 2. oktobra 1923 (»Škofijski list«, l. 1927, str. 49 in »Škofijski list« 1929 str. 48—49). Prizadeval sem se, da naj bo ureditev kar se da enostavna. Zato sem za škofijo določil škofijski svet in za župnijo župnijski svet, ki naj bosta v stiku in moreta delovati v istem smislu, v isti smeri. Pazili pa bomo, da v ta svet dobimo goreče in navdušene može in žene. Tudi bomo delavce za delo vzgajali, ki naj bi netili ogenj v srcih posameznikov, iz katerih obstojajo družine, društva in narod.

Upam, da bo naša akcija dosegla vse ljudi, vse stanove in poklice. Saj so v javnosti prenehale vse ovire, ki bi delo katoliške akcije neizmerno zadržavale. Po navodilu sv. očeta bo »delovanje katoliške akcije nepolitično« (»Škofijski list«, str. 49, § 18.), nestranksko. Delovni udje bodo katoliška načela za zasebno, družinsko, družabno, narodno in državno življenje razlagali, pojasnjevali in si prizadevali, da si jih vsi ljudje osvoje in jih sprejmo v um in srce kot vodilo za mišljenje in življenje.

Toliko sem moral omeniti v obrambo naše katoliške akcije, kakor jo nameravamo, zoper neke pre naglene, krivične, pa tudi razžaljive trditve, vržene nedavno med svet, posebno med mladi svet.

† Anton Bonaventura,
škof.

Potek zborovanja.

V četrtek 23. maja t. l. se je vršil v knjižnici škofijske palače pod predsedstvom gospoda knezoškofa sestanek arhidiakonov in dekanov, sklican v »Škofijem listu« l. 1929., str. 50.

Sestanka so se udeležili gg.: novoimenovani pomožni škof ljubljanski dr. Gregorij Rožman, generalni vikar Andrej Kalan; arhidiakoni: stolni

dekan Ignacij Nadrah, kanoniki: Alojzij Stroj, dr. Tomaž Klinar, msgr. dr. Alojzij Merhar in Jožef Vole; novomeški prošt Karel Čerin in vsi dekani, razen cerkniškega, loškega in moravškega. Cerkniškega dekana je zastopal župnik Alojzij Wester, loškega pa župnik Janez Meršolj. Kot referent je bil navzoč dr. Franc Cukala, stolni kanonik v Mariboru, kot gost pa prelat dr. Matija Slavič, univ. prof. v Ljubljani. Zapisnikar je bil škofijski tajnik Jože Jagodic.

Shod je otvoril gosp. knezoškof ob 9. uri z molitvijo. Nato je pozdravil zborovalce s sledečim nagovorom:

»Gibanje za katoliško akcijo se je zadnji čas razširilo po vseh škofijah. Tudi pojmovanje te akcije se je zadnje dve leti močno pojasnilo in poglobilo. Mi Slovenci stojimo sedaj sredi tega gibanja.

Začeli so se z njim pečati tudi cerkveni nasprotniki. V razmahu tega gibanja so dobro spoznali veliko zavoro za svoja prizadevanja.

Točen odgovor je prinesel včerajšnji »Slovenec« iz peresa gosp. urednika Terseglava. No, to gibanje je čisto notranja cerkvena zadeva. To so uvidile vse evropske države in mu nikjer ne stavijo ovir.

Med nami samimi opažam dve struji, ki si nekoliko nasprotujeta vsled stare medsebojne nezaupnosti. Toda imam že očitne znake, da bomo v katoliški akciji mogli vsi sporazumno in uspešno sodelovati.

Za sodelovanje se je oglasilo precej centralnih organizacij in tudi nekaj pesameznih uglednih oseb obeh struj. V kratkem se bo konstituiral škofijski svet in bo posegel v organizacije po deželi.

Danes imamo veliko in težko nalogo, da premislimo, kako bi to akcijo vpeljali v vsako župnijo in sicer tako, da doseže čim več vernikov in kako bi si vzgojili navdušenih in spretnih delavcev. Ta vprašanja sem predložil za današnji sestanek.

Med tem nam je prelat dr. Slavič dal obsežna pojasnila v zadnji številki »Časa«. Dobil sem tudi dve razpravi v tej zadevi. Eno, prav dobro, mi je poslal kaplan Ambrožič iz Doba, drugo pa g. dekan Skubic, čigar elaborat je delo zrelega moža in poln praktičnih navodil. Pismene predloge je poslal tudi gosp. dekan Pavlovčič.

Za današnji važni sestanek sem želel imeti sodelavca iz lavantinske škofije. Ker je pomožni škof dr. Tomažič zadržan, je to nalogo prevzel delavni in spretni kanonik in semeniški ravnatelj gosp. dr. Cukala.

Preden nam poda svoje poročilo, naj vse gospode iz dna duše pozdravim. Zadržana sta: dekan cerkniški, ki ga zastopa grahovski župnik gosp. Wester in dekan starološki, ki ga zastopa reteški župnik g. Meršolj. Moravska dekanija je izgubila izvrstnega, izredno delavnega dekana gosp. kanonika Bizjana, katerega se spominjajmo in v srcu zakličimo: Requiescat in pace. Pozdravim novega, mladega dekana trebanjskega, vse arhidiakone, generalnega vikarja prošta Kalana, kanonika dr. Cukala in prav pristrčno svojega pomožnega škofa dr. Rožmana, ki sem vam ga v zadnjem »Škofijskem listu« predstavil.

Po tem uvodu prosim gosp. kanonika dr. Cukala za naprošeno poročilo.

Kanonik dr. Cukala je nato poročal o svoji temi:

Katoliška akcija v Sloveniji.

I. Kaj novega prinaša Katoliška akcija za Slovenijo?

»Pravila katoliške akcije (K. A.) za Slovenijo«, kot jih razglašata ljubljanski »Škofijski list« 1929 ter »Oglasnik lavantinske škofije« 1929,

IV., so prilagodila K. A., ki jo je zasnoval Pij XI. za ves katoliški svet, svojškim razmeram Slovenije.

Toda zaman bi pričakovali napovedanih plodov K. A., ako bi se skušal zunanji ustroj K. A. za Slovenijo izvesti po posameznih župnijah, preden so se ogrele široke plasti ljudstva za velike ideje, ki so shranjene v K. A. V Parizu, Berlinu, Breslauu, Münchenu in drugod so pridobili ljudska srca za K. A. z geslom: pokristjanjenje razkristjanjene človeške družbe. V Sloveniji ni velikomestne verske brezbriznosti in moralne izkvarjenosti, a nujno potrebna je v Sloveniji verska obnova, primanjkuje Slovencem verske aktivite in iniciative, pa tudi apostolske delavnosti za verska načela v zasebnem kot v družabnem življenju. Sv. oče Pij XI. pričakuje versko obnovo, versko aktiviteto ter odločnejše apostolsko udejstvovanje od pravilno izvedene katoliške akcije.¹ Psihološka metoda bi pri uvajanju katoliške akcije terjala: najprej privedi ljudstvo do zavesti, kako nujno mu je potrebna verska obnova, kako nedopustna je v katoliških krogih verska brezbriznost ter znana zadovoljnost s samim seboj. Iz te zavesti se mora poroditi živo hrepenenje po rešitvi iz dosedanjega mrtvila! Sedaj je prišel čas za uvedbo K. A., ki je po pravilih (§ 1.) »sodelovanje vernikov v poslanstvu Cerkve za krepitev, širjenje, udejstvovanje in obrambo katoliških načel v zasebnem, družinskem in socialnem življenju«. K. A. mora namreč prešiniti današnjo milijonsko Cerkev z istim apostolskim duhom, v katerem se je odlikovala prva Cerkev! Katoličan, klerik, ko laik, mora živeti živo versko življenje, mora katoliška načela ko apostol uveljavljati in širiti kjerkoli: na ulici, na izprehodu, pri sportu, na gorah, na železnici, pri obiskih, koncertih, v gledališču, v trgovini, v tovarni, globoko pod zemljo v rudnikih, na borzi, v uradu, v šoli, v občini, v cerkvi, v umetnosti in znanosti, v organizacijah itd., povsod, prav kot uveljavljajo socialisti in komunisti svoja načela povsod, jih požrtvovalno širijo od osebe do osebe in se za nje borijo.

K. A. hoče torej izvesti obnovo verskega življenja s pomočjo laiškega apostolstva. Bistvo K. A. je namreč po besedah Pija XI. »udeležba laikov pri pravem misijonskem delu cerkve, je posebna oblika sodelovanja laikov pri misijonskem delu duhovnikov«. (Osservatore Rom., 26. februarja 1926.)

Pač so se trudile v Sloveniji že doslej razne verske in druge organizacije za uveljavljanje in širjenje katoliških načel v družinskem in družabnem življenju ter vršile neko vrsto laiškega apostolstva v smislu K. A. Dr. Slavič imenuje te organizacije »elemente ali drobce K. A. v Sloveniji« (»Čas« 1928/29, zvezek 7, str. 302), a sestavno izvedene K. A. kot jo pojmuje sv. oče Pij XI. in kot je ustrojena n. pr. v Italiji, Slovenija doslej še ne pozna.

Kaj bo prinesla K. A. za Slovenijo, kar doslej še pogrešamo v dušnem pastirstvu ter v delovanju raznih verskih in drugih organizacij?

1. Enotno vodstvo organizacij združenih v K. A. po župnijskem, škofijskem in pokrajinskem svetu. (§ 13.)

2. Poudarek vzajemnega dela vseh katoliških organizacij za veliko idejo verske obnove in laiškega apostolstva. (§ 14.)

¹ »Lahko se ume, da bo K. A. v praksi različna, kakor sta različna starost in spol, kakor so različne časovne in krajevne razmere.« (Pismo Pija XI. kardinalu Bertramu.)

3. Poudarek laiškega apostolstva v poslanstvu Cerkve. (§ 17.) Laiško apostolstvo je resna dolžnost katoličanov, izvirajoča iz ljubezni do Kristusa, do bližnjega in do Cerkve.

4. Poudarek katoliške aktivitete, ki je ostajala doslej preveč v rezervi.

5. Poudarek cerkvene hierarhije in škofove avtoritete v društvenem življenju in udejstvovanju. »K. A. ni samo v tem, da se vsak zase trudi za krščansko popolnost, to je prvo in poglavitno, temveč tudi v resničnem apostolstvu, lastnem katoličanom vsakega stanu: njih misel in delo bodi v zvezi z nekimi središči zdravega nauka in mnogoličnega gibčnega delovanja, ki so pravilno in zakonito postavljena in ki jih podpira in krije škofova avtoriteta.« (Pij XI. v pismu na kardinala Bertrama.)

6. Razplet katoliškega dela od političnih organizacij. K. A. se ne istoveti z nobeno politično stranko, pa naj se naziva ta tudi »katoliška« ali »krščanska« politična stranka. (§ 18.)

7. Pritegnitev v območje verske obnove vseh tudi »nasprotnih« in doslej še neorganiziranih laikov. (§§ 15. in 16.)

Končno naj še enkrat poudarim, da organizacija, ki pristopi h K. A. obdrži svojo avtonomijo, vodstvo in svoj delokrog (§ 12.) saj K. A. ni novo društvo, ne sprejema članov, ampak, kot rečeno, pospešuje med katoličani sveže katoliško gibanje ter vodi to gibanje na ta način, da skrbi za sklad vseh katoliških zvez, društev in ustanov in za njih podreditev osrednjemu vodstvu, ki se pa opira po ustavnem redu cerkve na škofije in župnije (dr. Hohnjec: *Katoliška akcija*. »Duh. Vestnik«, 1929, str. 28.)

Prepričevalno razjasnitev, apologijo in utemeljitev ustroja K. A. za Slovenijo prinaša »Čas« 1928/29 v svoji 7. številki iz peresa vseučiliškega prof. msgr. dr. Matija Slaviča, zato mi ni treba na tem mestu o tem razpravljati. Moja naloga je predvsem praktičnega značaja: nasvetovati poti in sredstva, kako v §§ 1. in 2. naštetih namene K. A. za Slovenijo praktično izvesti. Predvsem hočem odgovoriti na vprašanje:

II. Kako naj se K. A. uvede v posamezne (podeželske) župnije?

1. Predpogoji.

»Če je tudi v K. A. bistveno laiško apostolstvo,« piše znani asketični in kulturni nemški publicist dr. Jan. Krizost. Schulte O. Cap., »vendar mora navsezadnje duhovnik biti glava in srce vsega gibanja.«² Z dušnim pastirjem stoji in pade K. A. Zato je treba najprej prepričati duhovništvo, da je njegova nepremakljiva dolžnost skrbeti, da se uvede v župnijo K. A. Ob sedanjih razmerah odklanjati delo za K. A., bi bilo isto kot ovirati razmah verskega življenja v župniji.

Kako se naj pridobi duhovnike za K. A.?

a) Duhovnik mora imeti predvsem priliko, da spozna K. A. ter se pouči o pomenu in namenu K. A. Temu cilju služijo izvrstno: pastoralne konference, sestanki duhovnikov tretjerednikov ter sodalov presv. Srca Jezusovega. V ljubljanski škofiji so pastoralne konference že obravnavale K. A., v lavantinski škofiji je pa glavno in edino vprašanje za letošnje pastoralne konference: »K. A. pri nas in drugod«. Pastoralne konference bodo gotovo vzbudile pri večini udeležencev zanimanje za na-

² Theologie u. Glaube 1929, I, »Wir Priester und die kath. Aktion«.

daljnji študij K. A. Zato je močno želeli, da bi posvečevala slovenska publicistika in slov. katol. tisk več pažnje K. A., da ne bo treba segati izključno po tuji literaturi, kadar se je treba poučiti o K. A. in njenih ciljih. Doslej nas je slov. tisk informiral predvsem o ustroju in organizaciji K. A. pri nas in drugod, ni pa posegel v globine K. A. ter nam odgrnil velike in plodovite ideje, shranjene v K. A., ki edine morejo pridobiti glavo in srce slov. ljudstva za K. A. »Ostium enim... apertum est magnum et evidens...« (I. Kor 16, 9.) veljaj v tem oziru vsej slov. kat. publicistiki!

b) Duhovnik se mora okleniti K. A. s srcem, z voljo, da bo z veseljem deloval za namen K. A. V to naj bi služile skupne duhovne vaje za duhovnike. Priporočam torej, naj se letos in še vrsto prihodnjih let vrše skupne duhovne vaje za duhovnike »sub specie actionis catholicae«, ki naj oplodi in poglobi v duhovniku notranjost ter ga pridobi za uvedbo in širjenje K. A. v njegovem delokrogu.

c) »Fragilitas humana« duhovnikova v delu za K. A. naj se podpre s kanonično vizitacijo, ki naj vsako leto ugotovi, kako se izvaja v župniji K. A.

2. Izvršitev načrta.

Če se je dušni pastir zavzel za K. A., bo njegova skrb, da pridobi še svoje vernike za namene in delo v K. A. Toda kako?

a) Priporoča se kot temeljna priprava za uvedbo K. A. v župniji: ljudski misijon ali pa vrsta stanovskih duhovnih vaj za posamezne skupine župljanov. Eno ko drugo je primerno sredstvo, da se razrahljajo duše vernikov, da sami zažele po izvršeni notranji prenovitvi in poglobitvi: aktivno versko življenje in apostolsko udejstvovanje, in to je K. A.

b) Kjer se ljudski misijon, ozir. stanovske duhovne vaje ne dajo lahko ali v bližnji bodočnosti izvesti, tam se naj pripravljajo verniki na K. A. s sestavnimi pridigami, ki bodo vernike poučile o ciljih K. A. in jih za nje tudi ogrele.³

Ali nismo že doslej tako uvajali v župnijah Marijine družbe, bratovščino Srca Jezusovega, Apostolstvo mož in mladeničev in druge organizacije, ki so vršile v župniji že doslej svoje vrste laično apostolstvo?

c) Sv. misijon kakor sistematične pridige, ali društveni govori pa morajo z vso jasnostjo in odločnostjo poudariti, da K. A. ni ne politična ne kakršnakoli strankarska ustanova, da je K. A. prav za prav edina institucija, kjer naj sodeluje vsak katoličan, pa naj si je politično, ali gospodarsko, ali umetniško različno usmerjen: le eno je potrebno v K. A.: instaurare semetipsum, familiam suam, societatem: omnia in Christo!

»S tem ni rečeno, da bi se K. A. ne brigala za socialna in politična vprašanja. K. A. mora delati tudi na tem polju toda, ona le v zgaja člane in jih tako usposablja, da imajo prava socialna in politična načela, ki jih potem kot udje družbe in kot državljani znajo uporabljati v konkretnih slučajih po pravih kat. nazorih.« (Dr. Slavič, »Čas« 1928/29 l. c.)

č) Po tej pripravi bo duhovnik šele storil prve konkretne ukrepe za ustanovitev župnijskega sveta K. A. Njegovo postopanje se bo diferenciralo po različnih razmerah v župniji; drugačno bo v župnijah, kjer se že nahajajo katoliške organizacije, drugačno v župnijah, kjer ni organizacij v smislu »Pravil K. A. za Slovenijo« (§§2. in 13.), drugačno

³ Za govore se priporoča: kardinal Bertram: »Im Geiste u. Dienste der katholischen Aktion, 1929. Založil Kösel & Pustet, München.

v župnijah, kjer prevladuje kmečki živelj, drugačno, kjer se nahajajo številne delavske družine med kmetскими hišami.

d) Župnije s katoliškimi organizacijami.

Po završeni splošni pripravi bo dušni pastir sklical predsednike, mogoče tudi odbornike župnijskih organizacij na posvet. Tukaj bo razložil nujnost K. A., potrebo enotnega vodstva vseh župnijskih organizacij in način sodelovanja istih organizacij v K. A.⁴ Razložil bo ustroj župnijskega sveta K. A. ter poudaril pravico posameznih župnijskih organizacij, da si same izbirajo zastopnike, ki jih odpošljejo v župnijski svet (§ 9.) a obenem tudi opozoril na § 13. istih pravil, da se »vzgojne prosvetne in karitativne organizacije, ki hočejo veljati kot katoliške, morajo pridružiti K. A., da omogočijo vzajemno apostolsko delo.« Skušal bo vneti zbrane društvene odbornike za K. A. ter se obenem poučil, kako bi najprikladnejše razložil društvnikom in društvnicam namene K. A. ter njenega udejstvovanja in ustroja v župniji, ali na skupnem sestanku vseh društev ali na poedinih sestankih posameznih društev.

Pri takih sestankih je treba zažgati ogenj v srcih članstva, da bodo vsi mislili samo eno: K. A. se mora organizirati in se mora tudi uveljavljati kot »akcija«. — Kardinal Faulhaber je povedal dne 12. februarja 1928 v svojem govoru, kako se bo aktiviteta kat. življa dvignila po K. A.:

1. bo obstoječim društvom dvignila apostolskega duha, in

2. bo iz zastopnikov starih društev ustvarila akcijski odbor katoliškega gibanja.⁵ Razlog za nujnost apostolske pomoči od laikov pri širjenju kraljestva božjega podčrtava isti kardinal takole: »Škofje in duhovniki so preobloženi z neposrednim dušnim pastirstvom. S težavo polnijo s svojim glasom notranjost cerkve. Zunaj pa, po cestah in hišah pridigajo sovražniki cerkve in kršč. svetovnega nazora na tisoč prižnicah s tisoč jeziki in časopisi..., ob takem položaju morajo oni, ki nosijo Kristusovo ime, in ne le duhovniki, postati spoznavalci in apostoli.«

Ko je zaslišal na sestankih društvenih odbornikov še njih mišljenje, kateri odlični možje in žene se naj poleg zastopstva organiziranih vernikov pokličejo v župnijski svet oziroma jih je sam predlagal in priporočil, je neposredna priprava za ustanovitev župnijskega sveta končana.

b) Župnije brez kat. organizacij.

Ako v župniji ni nobene organizacije, na katero bi dušni pastir lahko naslonil K. A., bo moral postopati duhovnik po navodilu § 16. pravil K. A. za Slovenijo, ter si ustanoviti iz kat. zastopnikov raznih stanov župnijski svet, ki bo vršil ap. delo ali naravnost ali po kakih odsekih. Previdno bo pretehtal osebe svoje župnije ter izmed onih, ki niso bile dotlej politično pronocirane, izbral zaupnike mož, ženâ, mladeničev in mladenk odločnega kat. mišljenja, življenja in delovanja, in sicer iz vrst izobraženstva, posestnikov, obrtnikov, delavcev in najemnikov. Ko je župnija splošno poučena o K. A., bo župnik izbrane osebe povabil na sestanek na primeren kraj, ter jim razodel, da jih je izbral za svetovalce župnijskega sveta K. A. Pojasnil jim bo njih nalogo ter jim razložil ustroj župnijskega sveta, ki ima seveda več članov, ko župnijski odbor K. A. — Nato bo takoj izvedel volitve za župnijski odbor K. A., ki ima po največ 7 članov in pri katerem je župnik cerkveni asistent (§§ 8. in 9.). Predpriprave za gladko volitev primernih osebosti v župnijski odbor mora duhov-

⁴ »Čas« 1928/29, št. 7, str. 295.

⁵ Čas XXII. 250.

nik spretno in zanesljivo izvesti. Predsednik mora biti vedno laik, duhovnik je le cerkveni asistent v odboru.

Po končani volitvi se bo takoj lotil dušni pastir izvrševanja § 16. pravil K. A. ter se z zbranimi svetovalci posvetoval, katera organizacija naj se ustanovi v župniji, da se bo versko življenje ohranilo, dvigalo, širilo in poglobilo. Predlagal bo: Apostolstvo mož in mladeničev, Marijino družbo za žene, dekleta... Če s tem še ne more uspeti, se bo zadovoljil s »Fantovsko zvezo«, »Dekliško zvezo«, Prosvetnim društvom (bralnim društvom) itd. Zavedati se mora namreč, da K. A. skrbi za vsestransko kat. udejstvovanje župljanov bodisi v verskem, bodisi v prosvetnem oziru: Kristus naj vlada povsod! Ako je začetek težak in skromen, pogum! Zaveda naj se, da bo treba dela od osebe do osebe, in da K. A. predvsem duhovniku kliče: *molí in delaj ter vztrajaj*, da si vzgojiš pri tem delu laike apostole-sotrudnike!

d) Kriterij za članstvo župnijskega sveta ni samo neoporečno versko življenje, iskrena pobožnost in pogosto prejemanje svetih zakramentov posameznikov, ampak poleg tega tudi primeren nastop, aktiviteta ter socialno stališče laikovo. So osebnosti, ki že po svojem družabnem stališču lažje in uspešneje izvajajo laiško apostolstvo ko drugi. To so: akademiki, izobraženci, uradniki, učitelji, trgovci, podjetniki, voditelji in zaupniki delavstva, posestniki in drugi. Kako uspešno bo na primer apostolsko delovanje tovarniškega podjetnika, ki ni samo katoličan doma, med štirimi stenami, ampak ima res dejansko kršč. ljubezen do delavcev, skrbi za nje, čuti in trpi z njimi, dasi ne more povsod in vsakomur ustreči. Ali vzemimo kat. zdravnika, ki se ne zanima samo za bolnikovo telo, ampak tudi za njegovo dušo, za celega bolnika, za njegovo družino, za njegove moralne in materialne razmere, kako bo zalegla njegova beseda, izgovorjena za kat. načela! Enako odlično bo apostolsko delo kat. akademikov, trgovcev, delavskih voditeljev, učiteljev, kmetov itd. Toda vsi ti ne smejo biti politično eksponirani, še manj pa aktivni politiki. Tudi se ni treba omejevati samo na organizirane osebnosti pri izbihi članstva za K. A., načelo bodi: vsi naj sodelujejo pri uresničenju namenov K. A.

e) »Župnijski odbor« K. A.

Koliko članov naj šteje župnijski svet, ni nikjer določeno. Vendar je želeli, da imajo v župniji tako različni stanovi kot različni kraji in podružnice v župnijskem svetu svoje zastopnike. Zato bo dušni pastir pri določevanju odličnih kat. mož in žen, ki jih bo poklical poleg zastopnikov kat. župnijskih organizacij v župnijski svet, moral gledati, da bo zastopstvo njegove župnije res popolno.

Ko so osebnosti določene in župnijski svet sestavljen, se skliče župnijski svet K. A. na sestanek, na katerem se izvoli župnijski odbor K. A. Od dušnega pastirja je odvisno, da se izvoli najprimernejši predsednik, in takšni odborniški funkcionarji, ki bodo res katoliško »akcijo« vodili. Pravila K. A. za Slovenijo omejujejo v §§ 8. in 9. število župnijskega odborništva za K. A. na sedem članov.

Pri istem sestanku se lahko določi, ali se naj župnijski svet in župnijski odbor K. A. razglasi župljanom na javnem shodu K. A. ali pa se samo v cerkvi razglasi.

Napačno bi bilo misliti, da je z upostavitvijo župnijskega sveta ter z izvolitvijo župnijskega odbora K. A. v župniji izvršeno dejstvo, ki bo samo avtomatično vršilo svoje laiško poslanstvo v župniji. To je še le začetek delovanja K. A. v župniji. Sedaj nastane vprašanje:

III. Kako naj se postopa, da akcija doseže vse vernike?

Po organizaciji župnijskega sveta K. A. bo treba poiskati poti in načine, kako pridobiti župljane za živo versko življenje, kako postopati, da zavlada Kristus povsod: v zasebnem, družinskem in socialnem življenju. Katoliška akcija hoče pridobiti celega človeka za izvajanje kat. načel.

Tudi tukaj se bo postopanje v raznih župnijah med seboj razlikovalo, zakaj poleg razmerja, ki vlada med župnikom in župljani, bo diferenciralo pridobivanje vernikov za K. A. tudi njih dosedanje svetovno naziranje, njih gospodarsko razmerje ter politično opredeljenje, ter dejstvo ali so v župniji že stare organizacije v smislu K. A. ali jih ni.

A) Župnije s katoliškimi organizacijami.

Kjer že delujejo katoliške organizacije, je treba držati in ohraniti, kar je že organiziranega in služi namenom K. A. Toda treba bo marsikje društveno življenje versko in nravno obnoviti in poglobiti. Župnijski odbor naj z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga, pridobi članstvo posameznih organizacij, da se društvena pravila natančno in dosledno izvajajo, odpravijo naj se pogoje v vodstvu društva, več pozornosti naj se posveča v društvih verskemu pouku, gleda naj se na praktično krščansko življenje članstva, člani naj živijo s cerkvijo; udeležujejo naj se cerkvenih prireditev, prireja naj se skupno sveto obhajilo itd. Ko je društveno življenje versko in nravno prenovljeno, se bodo po navodilih župnijskega sveta razdelile vloge društev in članstva za dvig verskega življenja v župniji, za dvig kršč. dobrodelnosti itd., v to bodo služile društvene prireditve, ki se bodo sporazumno vrstile druga za drugo, a zasledovale isti veliki cilj: Kristus naj vlada povsod!⁶ Sedaj so postala društva a k c i j s k a središča K. A. Kaj pa oni, ki so izven organizacij? Predvsem jim mora izkoreniniti predsodke, ki jih imajo do intenzivnega življenja po veri; prepričati jih mora, da delovanje K. A. ni politično. Kako? Deloma po osebnih obiskih in razgovorih, deloma po laičnem apostolstvu,⁷ ki si razdele družine in osebe, da jih sprijaznijo s K. A. Pridobiti jih bo treba za reden obisk zapovedane službe božje, za velikonočno sveto obhajilo, ali za mesečno prejetje svetih zakramentov. Jako uspešno propagandistično sredstvo za poudarjanje živega verskega življenja je zgled uglednih župljanov in vaščanov, njih mirno družinsko življenje, njih dobro vzgojeni otroci... Izvrstno sredstvo za dvig verskega življenja v družini je p o s v e č e n j e družine p r e s v. S r c u J e z u s o v e m u, pristop v apostolstvo mož in mladeničev, sv. obhajilo ob prvih petkih, dobri časopisi, ki morajo prihajati v družino.

Conditio sine qua non, je pa duhovnikovo zgledno in požrtvovalno življenje, vzpodbudna služba božja, dobro pripravljene pridige, lepo cerkveno petje, lepa hiša božja, ki skuša biti vsakemu vse. »Od župljanov ničesar pričakovati, in vse sam ter vse za nje storiti,« bi dejal Slomšek.

In kako zajeti nasprotnike sv. Cerkve ali politične nasprotnike za katoliško akcijo?

Dokler ne bodo ti slednji imeli vidnih dokazov, da je K. A. nepolitična, bo težko uspeti pri teh župljanih. A navzlic temu bo zopet in zopet

⁶ Primerjaj: Oglasnik lavant. škofije 1926, XII. str. 85—89: »Kako naj dušni pastir v kat. organizacijah poglobi versko in nravno življenje?« Sklepni zapisnik o pastoralnem konferenčnem vprašanju 1925.

⁷ Oglasnik za lavant. škofijo, 1928, VIII. str. 71—76: »Kako naj pridobiva dušni pastir izobraženstvo za praktično krščanstvo...?«

treba poudarjati in pojasnjevati, da je K. A. nepolitično in strogo cerkveno gibanje. Njej gre le za uvajanje in udejstvovanje kat. načel v zasebnem, družinskem in družabnem življenju. Navezati bo treba na vsak način stike s temi župljani ter nanje uplivati ali neposredno ali posredno po laiškem apostolstvu.⁸ Koliko je župnij, kjer so se doslej pastorirali le »dobri« verniki; »nasprotno« se je omalovaževalo, preziralo, celo odbijalo; to stališče je treba temeljito predrugačiti po načelih Dobrega pastirja, ki je prišel iskat, kar je izgubljenega!

Kako velik, kako širok delokrog se odpira tukaj župnijskemu svetu, župnijskemu odboru K. A. Vsi bodo ene misli, tega dela ne zmore eden ali dva duhovnika, ne, tukaj je treba pomoči od sposobnega laiškega apostolstva.

IV. Kako naj se posamezne osebe za laiško apostolstvo usposobijo?

Ni dovolj, prepustiti laiško apostolstvo samo izobrazbi in osebni gorečnosti posameznikov. Laiške apostole si je treba prav tako vzgojiti in strokovno usposobiti, kot misijonarje, trdi Leop. Engelhart v knjigi: *Neue Wege der Seelsorge*, 1927, str. 20. Začel bo to vzgojo in strokovno izobrazbo dušni pastir sam s tem, da izbere primerne osebe obojega spola, ter jih navaja k notranjemu življenju. Globoka religioznost je namreč potreben pogoj za laiški apostolat. »Čim bolj je utrjen laik v verskem in nadnaravnem mišljenju, kolikor bolj je prepričan o potrebi žrtev pri apostolskem delu, tem učinkoviteje se bo udejeval.«⁹ Važna je ugotovitev dr. Metzgerja,¹⁰ da je tudi za vzgojo laiškega apostolstva treba dušnemu pastirju posebne naobrazbe. V Breslauu je vodil dr. Metzger vrsto let znanstvene kolegije za vzgojo kat. laiškega apostolstva, ki so jih obiskovali laiki in duhovniki.

Švicarski katoličani imajo v Freiburgu posebno šolo za izobrazbo laiških apostolov, nazivajo jo: »Šola za kršč. dobrodelnost«, ki ima dveletni tečaj. Nemci imajo šest kat. šol za iste namene; tako v Breslauu: »Ženska socialna šola«. Dokler se ne popnemo tudi Slovenci do takih šol, bo treba prirejati posebne tečaje za usposobljenje laiških apostolov. Zdi se, da bi takšni tečaji najprej dosegli svoj cilj, ako se združijo z duhovnimi vajami. Dom duh. vaj v Ljubljani bo torej najlažje rešil to nalogo ter združil oboje v organično celoto: poglobitev verskega življenja ter praktično navajanje za apostolsko udejstvovanje. Treba bo pa misliti tudi na vzgojo duhovnikov, ki bodo zmožni sami voditi tečaje za vzgojo laiških apostolov.

Pri vzgoji laiškega apostolstva bo treba poiskati tudi materialne vire, da se pokrijejo stroški za tečaje, oziroma za vzdrževanje udeležencev na tečaju. O tem bodo mč. gg. dekani podali svoje mnenje in nasvete, sploh bo treba honorirati tudi tajnike župnijskih odborov, da se tem popolneje posvetijo svoji službi. Odkod vzeti denar?

Kako mč. gg. duh. tovariši, zmagati in izvesti to delo za K. A.?

»Omnia possum in eo, qui me confortat«, je zapisal apostol v rimskem ujetništvu Filipljanom. (Fil 4, 13.) To velja tudi nam, zaupajmo v Boga, a skušajmo tudi v svojem življenju čítovati Kristusa, ki bo dal rast semenu, ki ga sejemo. In plačilo? »Quum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam.« (I. Petr 5, 4.)

⁸ Ibidem.

⁹ Engelhart l. c. str. 20.

¹⁰ Dr. Metzger Konrad: *Erziehung zum Laienapostolat*, 1925, Charitasverlag, Freiburg in Br.

Po referatu se je razvila d e b a t a.

Stolni dekan N a d r a h je poudarjal, da je za K. A. treba vneti duhovnike in lajike. Na teološki fakulteti naj se uredi tako, da se bo pri pastoralni predavalni tudi o K. A., ki naj bo bistven del pastore. Kot zastopnike organizacij je treba prigrasiti lajike, ne duhovnike. Za mesto bo treba izbrati res zgleodne katoliške kristjane kot zastopnike. Če se kaj novih društev ustanovi za podlago K. A., naj bodo popolnoma cerkvena. Škofijski tajnik K. A. naj hodi okoli po deželi, naj uči in vizitira, naj bo res za vso škofijo. Duhovniki naj delujejo v vseh društvih. Ker imajo vsa naša društva več ali manj političen pečat, bo težava s pridobivanjem nasprotnikov. Toda zbiranje lajikov je važno. Naj bo K. A. res actio, v kateri naj delajo stari in mladi.

Kanonik L a v r e n č i č je naglašal, da se bodo dobili apostoli za K. A. posebno iz Apostolstva mož in fantovskih Marijinih družb. Posebno je treba gojiti Apostolstvo mož, za katero naj se ustanovi v Ljubljani posebna centrala z lastnim glasilom. Potrebna so tudi predavanja po Prosvetnih društvih in orlovskih odsekih o K. A. Vajne so duhovne vaje za može in fante.

Kanonik dr. M e r h a r je predlagal, naj se voditelji K. A. zajemajo iz Marijinih kongregacij. To poudarja sv. oče, to kažejo zgledi v Holandiji in Ameriki. Duša K. A. naj bo duhovnik, apostoli naj se pa regrutirajo iz kongregacij.

Dekan P e š e c je opozoril na katoliško časopisje, ki naj bi bilo bolj katoliško. Može naj se potom Apostolstva mož in duhovnih vaj vzgoje v zgleodne može, ki bodo nosilci K. A.

Dekan G n i d o v e c je predlagal, naj se v popularizacijo K. A. izda popularen pastirski list, ki naj zlasti poudarja obveznost vseh pri sodelovanju.

Dekan T o m a ž i č je opozoril zlasti na to, naj v K. A. ne jemljemo odbornikov, ki so bili politično eksponirani. Potrebno je, da se prirede skupne duhovne vaje za duhovnike v smislu K. A.

Prelat dr. S l a v i č je poudaril važno duhovnih vaj, zato naj se v Dom duhovnih vaj pošilja čim več mož in fantov. Ljudje za K. A. naj se izbirajo predvsem iz verskih organizacij.

Kanonik S t r o j je branil naše delo v organizaciji pred raznimi očitki. Res da je po vojni v vsakem oziru slabše, a vendar je še mnogo dobrega: gospodarske organizacije, delo za treznost, karitativna društva.

Kanonik dr. C u k a l a je poudaril, da je uspeh zborovanja odvisen od tega, kako bodo gg. dekani poročali o njem duhovnikom na konferencah. Zato jih je prosil, naj K. A. toplo priporoče.

G. k n e z o š k o f je obljubil k zaključku, da bo napisal za ljudi in duhovnike pastirski list o K. A.

Ob 12. uri je g. knezoškof zborovanje, pri katerem se je obravnavalo tudi o Duh. podpornem društvu in o vzdrževanju bogoslovcev v semenišču, zaključil z molitvijo.

Zakon o osebnih imenih.¹

I. p o g l a v j e.

Osnovne določbe.

Člen 1.

Ime v zmislu tega zakona je trajna označba, s katero se fizične osebe razlikujejo med seboj.

Za razlikovanje pravnih oseb se rabijo njih nazivi; na te kakor tudi na trgovinske firme in zaščitne žige se ne nanašajo predpisi tega zakona.

Člen 2.

Vsak državljan kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev dobi in nosi ime, ki je sestavljeno iz rodbinskega in rojstnega imena.

V vseh uradnih spisih, listinah in seznamkih, kjer se označujejo osebe, se mora najprej navesti rodbinsko, potem pa rojstno ime.

Državljan kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se ne sme označevati z imenom, ki bi imelo razen rodbinskega in rojstnega imena še dodatek pred rodbinskim ali rojstnim imenom ali za njim, kolikor ni to predpisano, odnosno dopuščeno s tem zakonom.

Člen 3.

Vsak državljan kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je upravičen zahtevati, da se nazivlje z onim imenom, ki ga ima po predpisih tega zakona; njega pa veže dolžnost, nositi to ime ter ga izključno rabiti, ne glede na kraj bivanja.

Tuj državljan, ki živi na ozemlju te kraljevine, mora rabiti ime in se nazivati z imenom, ki ga je prejel po predpisih zakonodajstva svoje domovine.

Člen 4.

Spore, nastale zbog imena, ki ga mora nositi fizična oseba po določbah tega zakona, rešujejo občeppravna oblastva prve stopnje.

Če je izreklo pristojno sodišče glede na pravno činjenico, ki vpliva po določbah tega zakona tudi na ime dotične osebe, končno razsodbo, je upravno oblastvo pri eventualnem odločanju o imenu vezano na to razsodbo.

II. p o g l a v j e.

O rodbinskem imenu.

Člen 5.

Rodbinsko ime je ona označba fizične osebe po njenem pokolenju, ki se v isti krvni zajednici trajno in neizpremenjeno podeduje.

Člen 6.

Rodbinsko ime dobi, oziroma nosi:

1. z rojstvom, ne glede na rojstni kraj, zakonsko dete po zakonskem očetu;
2. z rojstvom, ne glede na rojstni kraj, nezakonsko dete po nezakonski materi;
3. s sklepom občeppravnega oblastva prve stopnje dete, rojeno od neznane matere ali najdeno na ozemlju krajevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, dokler se eden od roditeljev ne izsledi.

¹ »Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« z dne 26. februarja 1929., št. 47/XXI. Uradni list ljublj. in marib. oblasti z dne 14. marca 1929., št. 26.

Za pravno presojo činjenic, navedenih pod točkama 1. in 2., veljajo predpisi občega državljankega prava.

Člen 7.

Nezakonsko dete žene, pravnoveljavno sodno ločene ali razvezane, ali vdove dobi in nosi dekliško rodbinsko ime svoje matere, t. j. rodbinsko ime, ki ga je dobila po pokolenju in ga nosi mati.

III. p o g l a v j e.

O rojstnem imenu.

Člen 8.

Rojstno ime je označba, ki se dá detetu ob rojstvu, da se po njej razlikuje od oseb, ki nosijo isto rodbinsko ime.

Člen 9.

Pravica in dolžnost, določiti detetu, ko se rodi, rojstno ime, pripada v prvi vrsti očetu, odnosno nezakonski materi; če zakonskega očeta ni, preide ta pravica odnosno dolžnost, na mater, če pa te ni ali če je dete najdenec, na občesupravno oblastvo prve stopnje.

IV. p o g l a v j e.

Izprememba imena zbog rodbinskopravnih razmerij.

Člen 10.

Rodbinsko ime se izpremeni:

1. s pozakonitvijo (legitimatio);
2. z omožitvijo;
3. s posvojitvijo (adoptio).

Člen 11.

S pozakonitvijo izgubi pozakonjenec rodbinsko ime svoje nezakonske matere ter prejme rodbinsko ime svojega očeta, če se pozakonitev vpiše v matično knjigo. Formalnosti, ki jih je treba izpolniti, da se more izvršiti ta vpis, predpisujejo določbe, ki se nanašajo na pozakonitev.

Člen 12.

Če je pristojno sodišče pravnomočno odločilo, da deteta, ki je vpisano v matično knjigo kot zakonsko, ni smatrati za zakonsko, izgubi tako dete rodbinsko ime, ki ga je nosilo po dozdevnem očetu, ter prejme dekliško rodbinsko ime svoje matere.

Člen 13.

Z omožitvijo dobi žena rodbinsko ime svojega zakonskega moža; to je primoženo rodbinsko ime. Žena dobi pravico in dolžnost, rabiti izključno to rodbinsko ime.

Svoje dekliško rodbinsko ime sme rabiti žena samo kot dostavek k primožnemu rodbinskemu imenu, in sicer tako, da postavlja pred svoje prejšnje rodbinsko ime besedo: rojena. V uradnih odlokih in listinah pa je taka raba dekliškega rodbinskega imena dopustna izjemoma, če bi mogel sicer nastati dvom o identiteti te osebe.

Člen 14.

Primoženo rodbinsko ime obdrži žena tudi, če se zakon loči.

Če se zakon pravnoveljavno razveže, ima žena, ki po sedni odločbi ni kriva ali je spoznana samo za sokrivo razveze zakona, pravico, voliti med primoženim in svojim dekliškim rodbinskim imenom; če pa zadeva vsa krivda ženo, sme

obdržati moževo rodbinsko ime samo z njegovim pristankom, sicer dobi zopet svoje dekliško rodbinsko ime.

Če se zakon s pravnoveljavno sodno odločbo razveljavi, izgubi žena primoženo rodbinsko ime ter prevzame zopet rodbinsko ime, ki ga je nosila pred to omožitvijo.

Če zakonski mož umrje, obdrži vdova rodbinsko ime svojega umrlega moža, dokler ne nastopi činjenica, ki provzroči po tem zakonu izpremembo rodbinskega imena.

Člen 15.

S posvojitvijo (adoptio) dobi posvojenec pravico in dolžnost, nositi za svojim rodbinskim imenom še rodbinsko ime posvojiteljevo.

Če posvoji omožena, ločena ali razvezana žena ali vdova, dobi in nosi oseba, posvojena s tem dejanjem, po predpisih predhodnega odstavka dekliško rodbinsko ime posvojiteljičino.

Če nastopi po posvojitvi za posvojenca pravna činjenica, ki provzroči po členu 10. izpremembo rodbinskega imena, veljajo glede te izpremembe dotični predpisi členov 11. do 15. tega zakona.

Žena, ki je prejela z zakonom rodbinsko ime svojega moža, ne izpremeni, če je posvojena po tem, svojega primoženega imena. Če pa rabi žena po predpisih drugega odstavka člena 13. svoje dekliško rodbinsko ime, mora dodati za njim rodbinsko ime posvojiteljevo.

Predhodni odstavek velja tudi, če se posvoji vdova.

V. p o g l a v j e.

Izprememba imena po odločbi oblastva.

a) R o d b i n s k o i m e.

Člen 16.

Razen v primerih, navedenih v členu 10. tega zakona, se sme izpremeniti ime tudi po odločbi pristojnega oblastva, če govore za tako izjemno odločbo posebne okoliščnosti.

Člen 17.

Kdor dokaže po dovršenem 21. letu starosti, da ga rodbinsko ime, ki ga je dobil z rojstvom po očetu ali nezakonski materi, odnosno s pozakonitvijo, ovira brez lastne krivde v poštenem prizadevanju za vsakdanji obstanek ali da mu sicer provzroča bistveno škodo, ima pravico zahtevati, da mu pristojni veliki župan dovoli, izpremeniti rodbinsko ime.

Izprememba rodbinskega imena se mora dovoliti, če meri v glavnem na to, da se točneje identificirajo osebe istega rodbinskega imena.

Člen 18.

Prošnjo, odnosno zahtevo za izpremembo rodbinskega imena, opremljeno s potrebnimi dokazi, je treba vložiti pri občeupravnem oblastvu prve stopnje.

Predlagatelj sme navesti v prošnji, odnosno zahtevi, več rodbinskih imen, izmed katerih želi nositi eno po odločbi oblastva.

Zaradi eventualnih ugovorov mora občeupravno oblastvo prve stopnje prejeto prošnjo objaviti po predpisih, ki veljajo v administrativnem postopanju.

Izpremembi rodbinskega imena vobče more ob predložitvi dokazov ugovarjati oni, čigar pravice in interesi bi bili s pozitivno rešitvijo oškodovani ali resno ogroženi.

Odobritvi zahtevanega rodbinskega imena morejo ugovarjati le nositelji istega rodbinskega imena (soimenci).

Ugovore brez dokazov, odnosno take, ki nasprotujejo določbi predhodnega odstavka, mora občeupravno oblastvo prve stpnje zavrniti že ob vložitvi.

Na podstavi predloženega predmeta odloči veliki župan o prošnji, odnosno zahtevi, ocenjevaje izpolnjene formalnosti in dokazane okoliščnosti.

Zoper odločbo velikega župana je dopustna pritožba na ministra za notranje posle.

Če je veliki župan prošnji ugodil, odnosno zahtevi ustregel, mora obenem zavrniti eventualne ugovore, dopušča pritožbo na ministra za notranje posle vsem onim, ki predlože v svoji pritožbi dokaze ali nosijo isto rodbinsko ime.

Pritožbe se vlagajo v roku 15 dni.

b) Rojstno ime.

Člen 19.

Rojstno ime ostane vse življenje neizpremenjeno.

Vendar pa sme na obrazloženo prošnjo minister za notranje posle izjemoma dovoliti izpremembo rojstnega imena, če se je uveril, da so razlogi za to res tehtni in da ne nasprotujejo predpisom prosilčeve vere.

Člen 20.

Kdor skladno z veljavnimi predpisi izpremeni svojo versko pripadnost, si lahko pri tej priliki sam izbere drugo rojstno ime; isto velja tudi za one, ki vstopijo v cerkveni red.

V obeh primerih se mora prijaviti izprememba rojstnega imena pristojnemu velikemu županu, ki odredi, ko je ugotovil obstoj gorenjih činjenic, vpis v matično knjigo.

c) Objava in razveljavitev dovolila za izpremembo imena.

Člen 21.

Vsako dokončno dovolilo za izpremembo imena mora objaviti pristojno oblastvo z navedbo starega in novega imena v »Službenih Novinah«. Izprememba imena velja od dne, ko se objava razglasi.

Člen 22.

Če se naknadno zve, da je prosilec v svoji prošnji za izpremembo imena zamelčal stvarno namero, zaradi katere je težil po tej izpremembi, ter se zbog izdanega dovolila provzroča z nošenjem izpremenjenega imena škoda privatnim ali javnim osebam, more pristojno oblastvo to dovolilo razveljaviti in odrediti popravek matičnega vpisa.

Predlog za razveljavitev dovolila more podati le neposredno prizadeta oseba. Če se podado taki predlogi po preteku enega leta, odkar je bila službena objava razglašena, jih mora pristojno oblastvo zavrniti, razen če zahtevajo javni cziri, da se zahtevi ugodi.

VI. poglavje.

Vpis imen v matične knjige.

Člen 23.

Vsak porod, vsaka ženitev in vsak primer smrti se vpiše po veljavnih predpisih v matične knjige, pri čemer se označijo rodbinska in rojstna imena dotičnih oseb.

Vpis rodbinskega imena se mora izvršiti tako, da se ime točno ujema z matično vknjiženim rodbinskim imenom prednika, od katerega izhaja po členu 6., odnosno 10., tega zakona.

Vpis rojstnega imena se vrši redoma po želji osebe, ki je po členu 9. tega zakona poklicana, določiti rojstno ime detetu. Vodja matičnih knjig sme odklanjati vpis samo onih rojstnih imen, ki žalijo verska čuvstva, ki nasprotujejo pravni ali ki so sicer žaljiva.

Člen 24.

Roditelji morajo najkasneje v 30 dneh po rojstvu prijaviti porod s potrebnimi podatki pristojnemu vodji matičnih knjig ter mu rojenca pokazati.

Za točno izpolnitev tega predpisa so odgovorne poleg roditeljev tudi osebe, ki poklicno pomagajo pri porodu (zdravniki, babice, bolničarke), če so bile zaposlene pri njem.

Člen 25.

Če bi se moralo ob vpisu rojstva v matično knjigo glede na predpise člena 23. tega zakona vpisati ime po starem pravopisu ali pa ime srbskega, hrvatskega ali slovenskega izvora zoper pravila srbskega, hrvatskega ali slovenskega pravopisa, mora vpisati vodja matičnih knjig ime skladno s pravili tega pravopisa.

Če pa izjavi detetov oče, odnosno oče njegove nezakonske matere, pred vodjo matičnih knjig pismeno ali pred dvema pričama ustno na zapisnik, da ne odstopa od vpisa rodbinskega imena točno po predpisih člena 23. tega zakona, se mora vzeti ta izjava v poštev, vendar pa samo ob dokazani činjenici, da se je vpisovalo rodbinsko ime dotičnega rodu v poslednjih 60. letih v rojstveno matico tako, kakor zanetava oče.

Prav to velja tudi za rojstno ime, če tak oče ne odstopi od želje, ki jo je izrazil v tem pogledu pred vodjo matičnih knjig.

Člen 26.

Vsakdo ima pravico, zahtevati za svoje ime pravilnost, odnosno popravek vpisa ali izpiska iz matičnih knjig, če se ne sklada s predpisi tega poglavja.

Isto pravico ima tudi prednik glede vpisov, ki se tičejo njegovih potomcev.

Člen 27.

Popravek matičnega vpisa za svoje rodbinsko ime ima pravico zahtevati vsakdo, najsi se je izvršil vpis po predpisih člena 23. tega zakona, in sicer:

1. če dokaže, da se je pisalo rodbinsko ime prednikov drugače, nego je vknjiženo v matici;
2. če gre zgolj za pravopisne razlike ter se želi popravek skladno s členom 25. tega zakona;
3. če želi, da se piše rodbinsko ime po pravilih fonetike.

Nihče ne more zahtevati popravka matično vpisanega imena, s katerim bi se prekršil predpis prvega odstavka člena 26. tega zakona.

Člen 28.

Vsaka izprememba imena, dovoljena po členih 17. in 19., odnosno po členu 20. ali v primeru člena 27. tega zakona, se mora vpisati v matične knjige.

Če zahteva razsodba po prvem odstavku člena 4. vpis v matično knjigo, mora izdati veliki župan vodji matice ustrezno naredbo.

Ko se piše izprememba imena, je treba navesti poleg točne in skladne označbe imena tudi rešitev velikega župana, ki odloči o vpisu izpremembe v matično knjigo.

Člen 29.

Najdenec ali dete neznanih roditeljev se vpiše v matično knjigo z rodbinskim in rojstnim imenom, ki ju določi občupravno oblastvo prve stopnje, v čigar območju je bilo dete najdeno.

Če se naknadno ugotovi pokolenje takega deteta, mora provzročiti občeupravno oblastvo po pristojnem velikem županu uradni popravek.

VII. poglavje.

Vpisovanje imen v občinsko knjigo domovincev.

Člen 30.

Vsa občinska oblastva morajo prilagoditi vpisovanje imen v knjige predpisom tega zakona, kadar vodijo knjige pristojnih državljanov, najsi jim vodstvo matičnih knjig ni poverjeno.

Da bi moglo občinsko oblastvo glede oseb, ki so pristojne vanjo, vpisovati vse pojave, ki se matično vknjižujejo, mora sporočiti vodja matičnih knjig vsak primer matičnega vpisa domovinski občini dotične osebe, če pa je ta občina sporna ali neznana, občini rednega bivališča, in če stalnega bivališča ni ali če gre za tuje državljane, pristojnemu občeupravnemu oblastvu.

VIII. poglavje.

Izjeme od osnovnih določb.

Člen 31.

Zaradi identifikacije sme rabiiti, kdor hoče, tudi rojstno ime zakonskega očeta, odnosno nezakonske matere. V tem primeru se postavlja med rodbinsko in rojstno ime dotične osebe začetnica očetovega, odnosno materinega imena. Če pa za identifikacijo tudi to ne zadošča, se sme navesti celotno rojstno ime očetovo, vendar tako, da se postavi v obliki svojilnega pridevnika med rodbinsko in rojstno ime. (Zgled: Petrović M. Đuro ali Petrović Markov Đuro ali Krstić Živojinova Ana, in za zgled nezakonskega pokolenja: Jurković Olgin Dušan).

Pristavki »mlajši«, »starejši« kakor tudi njih običajne kratice se ne smatrajo za njih imenske sestavine ter se smejo rabiiti, če je to potrebno zaradi identifikacije.

Člen 32.

V rodbini ali sicer v zasebnem občeivanju se sme rabiiti rojstno ime skrajšano ali prikrojeno po običajih.

Pri svojeročnem podpisu sme rojstno ime izostati ali pa se označiti samo z začetnico ali običajno kratiko, razen pri podpisu na vlogah, poslanih oblastvu, ki morajo biti vedno podpisane s polnim imenom.

Člen 33.

Kder izpolni pogoje dotičnih zakonskih predpisov in more dokazati, da ima akademsko dostojanstvo ali akademski naslov, sme dodajati svojemu rodbinskemu imenu kratiko, s katero se običajno označuje dotično akademsko dostojanstvo ali akademski naslov (doktor = dr., inženjer = ing., magister = mr.).

Kder je dobil diplomu, s katero se mu priznava akademsko dostojanstvo, na inozemski univerzi ali visoki šoli, sme rabiiti na ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev javno dotični akademski naslov samo, če je bila diploma nostrificirana na naši univerzi.

Zgoraj omenjene označbe akademskega dostojanstva, odnosno naslov v zvezi z imenom smejo rabiiti edino osebe, ki so predložile domovinski občini dokaz po prvem odstavku tega člena ter zahtevale vpis akademskega naslova v občinski register državljanov.

Člen 34.

Avtorji literarnih ali drugih umetniških del smejo rabiti v zvezi s temi deli izmišljena imena (psevdonime), kolikor to ne nasprotuje določbam kazenskega zakona, zakona o tisku ali zakonskim predpisom o zaščiti avtorske pravice.

Člen 35.

Umetnikom: gledališkim, filmskim ali druge artistične stroke, ki javno nastopajo v tem poklicu, sme pristojno občeupravno oblastvo prve stopnje dovoliti začasno rabo izmišljenega imena. To ime se sme rabiti izključno v zvezi z umetniškim delovanjem; sicer pa v zasebnem življenju raba takih imen ni dopustna.

IX. poglavje.

Kazenske določbe.

Člen 36.

Kdor rabi tuje ime ali kdor se nazivlje drugače, nego je odrejeno v tem zakonu ali nego je v soglasju s predpisi tega zakona, se kaznuje zaradi prestopka v denarju od 50 do 500 Din, ob neizterljivosti pa z zaporom od 1 do 10 dni, če ni storil s tem težjega kaznivega dejanja.

Člen 37.

Kdor piše svoje ime vedoma drugače, nego je vknjiženo v rojstni matici, ali zoper predpise tega zakona, se kaznuje v denarju do 300 Din, ob neizterljivosti pa z zaporom do 6 dni.

Člen 38.

Če se ne izpolni dolžnost, predpisana v členu 24. tega zakona, se kaznuje to kot prestopok v denarju do 1000 Din, ob neizterljivosti pa z zaporom do 20 dni.

Člen 39.

Vedja matičnih knjig, ki ne vknjiži imena skladno s predpisi tega zakona ali ki opusti predpisani ali odrejeni vpis imena ali druge dolžnosti, ki so mu naložene s tem zakonom, se kaznuje, ne glede na eventualne disciplinske posledice, v denarju od 100 do 1000 Din, če ni storil s tem težjega kaznivega dejanja.

Člen 40.

V zgoraj navedenih primerih prekršitve tega zakona preiskuje in kaznuje občeupravno oblastvo prve stopnje po predpisih kazenskega postopanja, ki velja pri vseh oblastvih.

X. poglavje.

Prehodne in končne določbe.

Člen 41.

O dne, ko stopi ta zakon v veljavo, rešuje v dobi prvih dveh let zahteve za popravke matičnih vpisov po členu 26. tega zakona občeupravno oblastvo prve stopnje, v čigar območju naj se izvrši popravek matičnih knjig.

Člen 42.

Izjema drugega odstavka člena 33. tega zakona ne velja za one državljane naše kraljevine, ki so prejeli do dne 1. decembra 1918. diplomo o priznanju

akademskega dostojanstva na univerzi s sedežem na ozemlju bivše avstro-ogrske monarhije.

Člen 43.

Ta zakon stopi v veljavo in dobi obvezno moč, ko se razglasi v »Službenih Novinah«.

33.

Cerkveno ljudsko petje v ljubljanski škofiji.

Ponatis iz »Cerkv. Glasbenika« 1928, št. 11—12 in 1929, št. 1—2.

Po poročilih, ki jih je poslalo škof. ordinariatu 115 cerkva,¹ je stanje cerkvenega ljudskega petja v ljubljanski škofiji trenutno sledeče:

Cerkveno ljudsko petje se pri nas sedaj prav za prav le malo goji. Največ še pri popoldanski službi božji, zlasti pri petih litanijah. To sporoča 73 izmed gori omenjenih cerkva. V več krajih je ljudsko petje tudi pri križevem potu, pri molitveni uri, pri celodnevem čiščenju sv. Rešnjega Telesa, pri zahvalni pesmi, pri skupnem sv. obhajilu, pri previdevanju bolnikov, pri raznih slovesnih prireditvah (»Povsod Boga«). Skupno petje pri shodih Marijine družbe je tudi v več krajih v navadi, vendar to ni pravo ljudsko petje, zato tu ne pride tolikanj v poštev. V desetih župnijah poje ljudstvo tudi že pri sv. maši, dasi ponekod samo semtertje. To so: stolnica, Fara pri Kostelu, Polom, Lom, Raka, Loški potok, Št. Vid pri Stični, Stična, Krka in Zagradec (pri podružnicah). Odlikujeta se zlasti Stična in Št. Vid pri Stični, kjer se ljudsko petje — hkrati z zborom — prav čvrsto, resno in urejeno goji. Ponekod n. pr. v Tržiču imajo skupno šolsko petje, kar je vse hvale vredno. Tudi v Ljubljani nekatere šole tako delajo. V več krajih so poskušali vpeljati ljudsko petje pri sv. maši, pa se ni kaj prida obneslo. Iz 40 župnij poročajo, da se ljudsko petje še ne goji. Okoliščina, da približno poldrugsto cerkva na vprašanje o stanju cerkvenega ljudskega petja sploh ni odgovorilo, tudi dovolj glasno govori o precejšnjem nezanimanju za tovrstno petje med nami.

Ovire, vsled katerih se cerkveno ljudsko petje pri nas le malo goji, bi bile po podanih poročilih sledeče:

Naše ljudstvo, ki je nekdanj bilo navajeno v cerkvi skupno peti, se je skupnemu petju odvadilo, ter po večini izgubilo smisel in veselje do skupnega petja.² In zlasti sedaj, ko poje skoro povsod poseben zbor, »čemu naj bi še ljudstvo v cerkvi pelo«.³ Ponekod rajši pevce poslušajo, drugi zopet rajši iz bukvic molijo in se jim zdi to bolj pobožno, četudi ni res tako: Kajti pobožno petje je dvojna molitev.

¹ 7 iz dekanije ljubljanske okolice, 5 iz cerkniške dekanije, 6 iz kamniške, 3 iz kočevske, 9 iz kranjske, 9 iz leskovske, 10 iz litijske, 10 iz loške, 7 iz moravške, 6 iz novomeške, 12 iz radovljiške, 6 iz ribniške, 5 iz semiške, 6 iz šmarske, 4 iz trebanjske, 5 iz vrhniške, 5 iz žužemberske, 156 — oziroma če izvzamemo semiško dekanijo, ki je poslala tudi skupno poročilo — 148 cerkva se pozivu glede cerkvenega ljudskega petja sploh niti odzvalo ni.

² V nekaterih krajih so se ljudje smejali, ko so jim priporočali ljudsko petje.

³ V nekem kraju so se ljudje izrazili: »Dokler bomo mogli plačevati pevke in organista, nam ni treba ljudskega petja. Kadar bomo pa toliko ubožali, da pevk in organista ne bomo mogli plačati, bomo pa sami začeli peti.«

In ker je pri nas prišel do popolne veljave in glavne besede poseben pevski zbor, posebni pevci in pevke, so po drugi strani ravno zopet ti večkrat ovira ljudskemu petju. Pevci po večini ljudskega petja ne cenijo preveč in niso zanj posebno vneti, ker pojo rajši bolj umetne pesmi, se radi postavijo.⁴ Pri ljudskem petju se čutijo kolikortoliko zapostavljene. Nekateri zbori ozir. zborovi pevci mislijo, da je petje v cerkvi celo nekaj njih privilegij.

Po drugi strani je pa ena največjih ovir za naše ljudsko petje to, ker je ljudstvo preveč boječe, se nekako sramuje v cerkvi peti, misleč, da smejo v cerkvi glasno govoriti in peti le duhovnik in pevci na koru. Mnogi se boje s petjem osmešiti. Menijo, da bi le motili. Pa tudi neodločnost, neka malomarnost in mrzlotja za svete stvari in čast božjo močno ovirata, da se ljudsko petje ne more bolj razmahniti.⁵ Semterje so ljudje celo svojeglavni, da v cerkvi kljub vsemu priporočanju od strani duhovnikov nočejo peti. (»V gostilni že, a v cerkvi jim ne gre.«)

Ponekod je ovira slaba glasbena nadarjenost ljudstva. Bajе v nekaterih krajih nimajo kaj prida posluha. A to je le redkokje.

Ponekod verniki ljudskega petja sploh nočejo in le umetno petje hvalijo.

Nadaljnja velika ovira, da z ljudskim petjem ne moremo naprej, je gotovo to, ker se za uvedbo ljudskega petja malokdo dobro in resno potrudil in ne poskusi z vso močjo in vztrajnostjo.

Ljudsko cerkveno petje bi morala gojiti in voditi, ga negovati, priporočati, pospeševati in učiti predvsem duhovnik in organist. Duhovnik seveda vsak ni zmožen ljudsko petje poučevati; a razložiti ljudstvu njega pomen, korist in sadove ter to petje priporočati bi pa že moral vsak duhovnik. Resnica je, da duhovniki v tem oziru premalo store, ljudsko petje vernikom premalo pojasne, premalo priporočajo. Nekateri niso v tem pogledu do sedaj še nič storili. Drugi nekaj, pa ne vztrajali. Nekateri bi radi, pa ne vedo kako. So pa tudi taki, ki so kakor ponekod ljudstvo, ljudskemu petju nasprotni in imajo zoper ljudsko petje pomisleke, predsodke itd.⁶ Po mnenju nekaterih se zborovo in ljudsko petje izključujeta; kar seveda ni res. Z uvajanjem ljudskega petja nismo nikoli hoteli in tudi sedaj nočemo nikakor oškodovati zborovega petja. Gojiti hočemo oboje. In ravno zborovo petje bi z nekaterimi presledki ravno pridobilo; tudi bi zbor imel več časa za učenje. To je čisto jasna stvar.

Organisti so semtertja v toliko ovira ljudskemu petju, ker jim kot mnogim njihovim pevcem in pevkam preprosto ljudsko petje ni vedno všeč in seveda nastopajo z boljšimi, bolj umetnimi skladbami. Nekateri pa ljudskega petja ne poučujejo, ker so bajе vsled raznih stranskih služb že preveč zaposleni in jim za poučevanje tega petja ne preostaja časa. Tudi je gotovo, da v splošnem še vedno slabo organistovsko gmotno stanje organiste ne navdušuje preveč za gojitev — poleg zborovega — še ljudskega petja. Ponekod pa rednega, stalnega organista sploh nimajo.

⁴ Slovenec se sploh rad postavi; en zbor bi rad drugega posekal. Po mnenju nekaterih zato tudi preprosto koralno petje mnogim ne diši posebno in tudi skupno enoglasno, mirno, ponižno in bolj skromno petje ne. Vedno mora biti petje večglasno, kaj posebnega. Slovenci smo veseli, živahni in se kot taki kažemo tudi pri cerkvenem petju. To je tudi neka — bi rekel — naravna ovira, da nam preprosto ljudsko petje ni tako všeč kakor drugim narodom.

⁵ Ponekod celo v Marijinih družbah nočejo peti vse družbenice, četudi jih voditelj k temu nagovarja.

⁶ V neki dekaniji so na konferenci ljudsko petje pri sv. maši »hvaležno« odklonili.

Posebno pa ovirajo razvoj ljudskega petja tisti cerkveni pevovodje, ki pri izbiri pesmi za bogoslužje zanemarijajo razne lažje, preproste, ljudske in zlasti še starejše pesmi, ki bi jih tudi ljudstvo lahko in rado pelo in pri njih sodelovalo. Z gojitvijo samo najnovejših in samo zelo umetnih ter z izključitvijo preprostih, ljudstvu dostopnih pesmi seveda malo pospešujemo cerkveno ljudsko petje. Če ljudstvo v cerkvi nikoli ne sliši preprostih, kolikor toliko že znanih pesmi, je to očitvidna ovira za gojitev ljudskega petja. Nikdo pa ne more v tem pogledu dolžiti skladatelje, ki zlagajo umetne cerkvene pesmi. Skladatelji v tem oziru nismo nikaka, vsaj ne naravnostna ovira. Res je sicer, da smo slovenski skladatelji skladali zadnji čas v pretežni večini za naše pevske zборе in skušali iti s časom naprej, kar je samo po sebi umevno prav in hvale vredno. Ali naj se mar slovenski skladatelji radi ljudskega petja odpovedo vsemu napredku v glasbi in naj zaostanejo za drugimi narodi! Tega pač od nas nihče ne more zahtevati. Pesmi za ljudsko petje imamo itak dovolj; treba jih je le peti. Naše dosedanje skladbe so po večini veljale zborom. V kolikor pa se bo v bodoče razvijalo tudi ljudsko petje, bomo tudi za to petje skušali nuditi primernih skladb.⁷

Nekdo se je izrazil, da so glavna ovira ljudskemu petju skladbe, ki ne odgovarjajo duhu slovenskega naroda. To nikakor ni res in tako trditev kratkomalo zavračamo. Prvič naše cerkvene skladbe, tudi novejšje, potekajo po večini iz duha našega naroda. Razna imena naših v tem oziru posebno merodajnih skladateljev tu ne bom našteval. Pravim samo: Kako pa naj slovenski skladatelji drugače skladajo kakor slovensko, v slovenskem duhu! Če so znali Dolinar, Rihar, Vavken, Cvek, Belar in drugi naši starejši skladati v slovenskem duhu, zakaj bi danes živeči slovenski skladatelji tega ne zmogli in ne znali? Saj ni samo tista pesem zložena v slovenskem duhu, ki se opira na harmoniko (instrument) in uporablja dva, tri akorde, temveč je to mogoče tudi pri bogatejši glasbeni opremljenosti in krepkejšem, bolj poglobljeno zamišljenem izrazu. Ali so morda bolj slovenske pesmi nemških skladateljev, n. pr. Gruberja, Zangla itd.? Bolj plitve pač, a to še ni slovensko. Končno pa — kakor že gori rečeno — naše novejšje cerkvene zborovske skladbe niso namenjene ljudskemu, temveč zborovemu petju.

Nadaljnja ovira za ljudsko petje — pravijo — je sledeča: Za ljudsko petje bi bilo treba ravno tako vaj, bi bilo treba resnega in poštenega truda kakor za zborovo petje. Ljudstvo pa je težko dobiti k vajam. To seveda ne drži popolnoma. Res bi bilo treba precej truda in vaj in tudi ljudstvo bi bilo mogoče dobiti k vajam. Treba je le dobre volje. Težko izpeljivo je to le tam, kjer ni organista in kjer duhovnik ni hkrati glasbenik. Kajti pri vaji je treba za vodstvo obeh: organista in pevovodja.

Nekateri, ki bi ljudsko petje radi vpeljali, se boje, da bi tako petje bilo preveč neubranost in nedostojno, da bi motilo pobožnost itd. Tudi ti nimajo povsem prav. Pri pravem ljudskem petju namreč nastopi velika množica glasov, se posamezni nedostatki izgube v valovih množice. Tudi ni treba pri ljudskem petju take ubranosti kakor pri zborovem.

Ovira za ljudsko petje je gotovo to, če usiljujemo našemu ljudstvu le enoglasno petje, ko vemo, da naše ljudstvo poje najrajši večglasno. V tem oziru moramo pač upoštevati želje in navade našega ljudstva in to zlasti pri pesmih, ki se morejo peti dvo- ali večglasno. Kar pa je zloženih za enoglasno petje, jih bomo morali seveda tudi Slovenci vzeti take, ka-

⁷ Pa smo jih zložili tudi do sedaj že precejšnje število. Treba le pogledati v priloge »C. Gl.« in razne zbirke, ki so izhajale zadnja desetletja.

kršne so. Pred enoglasjem imamo — tudi to je res — nekoliko preveč strahu in napačnih pomislekov. Najbolj učinkovito, silno, mogočno in zlasti kar se tiče melodije kot napeva neprekosljivo je pač enoglasno petje, bodisi samo kot tako, še bolj pa z godbo spremljano.

Nadaljnja velika ovira ljudskega petja je to, da se po ljudskih šolah petje, zlasti cerkveno premalo goji. Kako bo Janez znal, česar se Janezek ni učil! Kako naj bodo odrasli za nekaj vneti, za kar jih v mladih letih nihče ni vnel! Ljudskošolsko učiteljstvo se je v precejšnji meri odtujilo cerkvi in ne goji več nabožnega petja kot so ga pridno gojili njih predniki.

Končno trdijo nekateri, da nimamo pesmaric za ljudsko petje. Pa jih hvala Bogu imamo. Pred leti je bila v rabi pri nas Spindlerjeva, na Štajerskem tudi Somrekova. L. 1916. sem podpisani priredil in izdelal Pesmarico za šolsko mladino z 78 pesmimi. Ko je pošla, sem lani oskrbel novo, večjo pesmarico za cerkveno ljudsko petje s 114 pesmimi. Toliko pesmi, med njimi mnogo ljudskih napevov, mnogo priljubljenih pesmi naših starejših skladateljev, marsikatera primerna novejša pesem, to mislim je za enkrat čisto dovolj in se more spričo tolikih pesmi že dokaj izbirati. Sicer pa pri ljudskem petju ni treba peti vsakokrat novih pesmi, kar bi bilo naravnost pogrešeno. Pri ljudskem petju zadostuje veliko manj pesmi kakor pri zborovem. Glavno je, da jih ljudstvo zna in res poje; znalo pa jih bo tem bolje, čim večkrat jih bo pelo in ponavljalo. Tudi zato pri nas ne bo treba izredno dosti pesmi za ljudsko petje, ker se bo to petje redno menjavalo z zborovim.

To bi bile torej resnične in namišljene ovire cerkvenega ljudskega petja pri nas. Odvadili smo se, mrzli in visoki smo, ne potrudimo se resno. Marsikdo seveda ne more ali ne ve kako.

Zdaj pa si oglejmo še nasvete glede cerkvenega ljudskega petja, kakor jih navajajo odgovori raznih župnih uradov. Dodal bom pa še to ali ono drugo primerno misel.

S cerkvenim ljudskim petjem moramo zopet pričeti: moramo ga uvajati, kjer ga do sedaj ni bilo; moramo ga bolj vztrajno in dosledno gojiti, kjer smo ga že; moramo se vsepovsod — po vseh župnijah in cerkvah — temu petju privajati in privaditi.

Podlago mora dati šola. V šolah, zlasti osnovnih, je treba pričeti z gojitvijo petja bolj urejeno (sistematično) in gojiti poleg svetne pesmi tudi nabožno in cerkveno. Tu so poklicani na delo učitelji, zlasti strokovni učitelji petja in katehetje. Pri šolarskih mašah mora prenehati petje posameznih učencev oz. učenk; pojo naj vsi, cela šola! Dobro bi bilo, če bi imeli otroci večkrat neoficialno šolsko mašo; pri samo oficalnih šolskih mašah ob narodnih praznikih se ne bodo navadili cerkvenega petja.¹ Seveda mora v to zadevo poseči prosvetna uprava, dati navodila glede pevskega pouka, opozoriti in zaukazati gojitev tudi cerkvene pesmi in temu primerno praktično udejstvovanje pri šolskih mašah.

Da bomo tudi odrasle vernike pridobili za cerkveno ljudsko petje, je treba tudi za te posebnih pevskih vaj. Ljudsko petje bi potrebovalo prav toliko sistematičnega in rednega pouka kakor umetno zborovsko. »S pogostimi rednimi vajami bi se dalo do sedaj obstoječe običajno cerkveno ljudsko petje še spopolniti.«

¹ V Stični n. pr. imajo otroci šmarnično mašo dvakrat na teden. To šolarsko petje je splošnemu ljudskemu petju zelo koristilo.

Da bi bil uspeh pri odraslih oziroma pri celokupnem ljudskem petju večji, izdatnejši, čim popolnejši, treba že prej po možnosti pridobiti za to člane in članice Marijinih družb, tretjega reda, izobraževalnih društev, Orle in Orlice itd. Ti naj bi se vadili za ljudsko petje posebej. Istotako in samo po sebi umevno naj bi pesmi, odločene za ljudsko petje, vadili tudi zborovi pevci ter jih nekajkratov v cerkvi pri službi božji sami peli, potem pa vsa cerkev. Če bi se posamezne pesmi naučili najprej šolski otroci, potem zborovi pevci, člani raznih prej omenjenih družb ali vsaj posamezne pevske bolj nadarjene osebe iz ljudstva, ki bi končno vsi imeli v cerkvi pred ali po službi božji vajo, bi šlo z ljudskim petjem lahko in hitro od rok. Tudi če bi cerkveni pevci peli nekaj nedelj isti cikel pesmi, primernih za ljudsko petje, in bi se ljudstvo na to opozorilo, da bo to in to nedeljo, ta ali oni praznik pela te pesmi vsa cerkev, bi tudi to ne bilo napačno in bi bila priprava dobra in kolikortoliko uspešna. Ali naj se zborovi pevci pri ljudskem petju pomešajo med ljudi v cerkvi, ali naj ostanejo na koru? O tem je težko pravo soditi. V kakem kraju se bo obneslo bolje prvo, drugod drugo.¹

Vaja za cerkveno ljudsko petje bi se mogla eventualno vršiti tudi na kakem drugem kraju; v društvenem domu ali kje drugje.² A tudi v cerkvi naj bi se vršila. Ljudje naj bi se pravočasno povabili k vaji, ter si nabavili potrebne pesmarice (mojo z notami ali Pojte, kjer so samo besedila). Pri vaji bi moral eden petje voditi, če mogoče župnik ali kaplan, kjer so duhovniki tega zmožni, ali učitelj; organist pa naj bi petje spremljal. Če ni dveh, ki bi to petje vodila, bi šlo seveda težje.³

Pele naj bi se predvsem znane preproste starejše pesmi, novejše šele pozneje. Kjer do sedaj še ni pelo ljudstvo pri popoldanski službi božji, naj se z ljudskim petjem tu prične. Z blagoslovnimi pesmimi, z odpevi pri litanijah, z zahvalno pesmijo.⁴ Kjer je ljudstvo pri litanijah že sedaj pelo, naj se vedno vnovič k temu poziva in vnema. Kajti ni dosti, da pojo le nekateri po cerkvi. Čim več jih bo pelo, mladih in starih, moških in žensk, preprostih in izobraženih, tem lepša, tem mogočnejša bo ljudska pesem in tem silneje bo učinkovala na duše.

Pa tudi pri sv. maši treba pričeti z uvajanjem ljudskega petja. Tu bi za začetek zadostovala ena, n. pr. mašna ali blagoslovna pesem, potem dve in več. Pri sv. maši naj bi se tam, kjer je le en duhovnik, pelo enkrat, dvakrat na mesec, drugekrate zbor. Kjer je več duhovnikov in več svetih maš, naj bi n. pr. pri jutranji pelo ljudstvo, pri veliki zbor ali obratno ozir. menjavaje.

Pri izrednih prilikah: ob celodnevem čiščenju, ob misi-jonu, na sv. večer pri polnočnici itd. naj bi se ljudstvo prav posebno povabilo in vzpodbujalo k skupnemu petju. Ob takih svečanostih so verniki vsled slovesnosti oziroma praznika že sami po sebi k petju in iskrenemu

¹ V neki župniji (morda celo v več krajih) pevci niso hoteli iti med ljudi v cerkev in je nastal radi tega spor. Po mojem mnenju so pevci lahko na koru kot nekaka hrbtnica skupnemu petju, tudi kot nekaki intonatorji. Tudi za slučaj, ko ne poje ljudstvo vseh pesmi, je dobro, da so zborovi pevci na koru.

² V št. Vidu pri Stični imajo dekleta vsako nedeljo od 11. do 12. ure vajo za cerkveno ljudsko petje v Katoliškem domu.

³ V nekaterih krajih učijo duhovniki vernike ljudskega petja s prižnice, drugod gre župnik ali kaplan med vernike v ladjo cerkve.

⁴ Tudi bi bili za začetek jako umestni refreni (sklepi) nekaterih pesmi, pri katerih poje prvi del zbor, potem pa vse ljudstvo. To bi bilo še jako lepo in učinkovito. (Tak refren je prav za prav pesem »Marija k tebi uboge reve« ali »O Jezus, tvoje sladko srce«.)

čuvstvanju bolj nagnjeni in bi — če bi se enkrat petje zares sprožilo — prepevali, da bi se cerkev tresla.

Pesmi se izbirajo lahko take, ki so primerne za enoglasno petje, kakor tudi za dvo- in večglasno. Kjer je ljudstvo kako pesem do sedaj pelo vedno le večglasno, naj se ta navada ohrani. Pri izrazito enoglasnih pesmih pa itak nihče ne bo poskušal oziroma mogel z drugim glasom sodelovati.

Cerkveno ljudsko petje se vrši navadno ob spremljevanju orgel ali harmonija. Mogoče pa je tudi brez spremljanja. En pevec ali pevka jo v tem slučaju intonira, sicer jo organist uvede.

Ljudsko petje pri sv. maši je dobro za nedeljo prej v cerkvi oznaniti in vernike opozoriti, da prineso seboj pesmarice. Tudi naj se pesmi, ki se bodo pele, naznanijo na cerkvenih vratih. V cerkvi sami pa se lahko napišejo na kako večjo vidno tablo.

Nekaj pesmaric: ali z notami ali brez njih naj bi cerkev tudi sama nabavila in naj bi se pri službi božji položile na klopi, po službi božji pa spravile.

Da bo uspeh cerkvenega ljudskega petja hitrejši in gotovejši, naj duhovščina navaja vernike tudi h glasni skupni molitvi, h glasnemu in odločnemu odgovarjanju: Amen, Hvaljen Jezus itd. Dokler namreč ljudje ne bodo v cerkvi niti na glas odgovarjali in glasno molili, marveč — po stari navadi — le malo zamrmrali, toliko časa ni upanja, da se bodo tudi pri petju glasno odzivali.

Za cerkveno ljudsko petje je treba pridobiti sledeče činitelje: organista in cerkvene pevce, da ne bodo ljudskega petja omalovaževali, ga prezirali, bojkotirali in tako dalje, temveč vse moči zastavili — kakor pri zborovem petju — tako tudi pri ljudskem za njegov zdrav, čvrst, neoviran razmah in procvit.¹ V istem duhu treba vzgajati orglarske učence. V orglarski šoli naj se učenci navajajo tudi k ljudskemu petju 1. s tem, da spoznavajo, igrajo, pojo tudi primerne cerkvene ljudske pesmi; 2. da jim učitelji o tem večkrat govore in jih za to navdušujejo; 3. da se jim nudi v tem pogledu dober zgled v stolnici, kjer sodelujejo.

Duhovščina naj cerkveno ljudsko petje podpira z razlaganjem, vzpodbujanjem in v kolikor mogoče s poučevanjem. Ko bo »Škofijski list« objavil par cerkvenih govorov o tem vprašanju, se bo vsakemu duhovniku lahko po tem navodilu ravnati, ljudstvo poučiti in brez strahu nastopiti. Ljudstvu treba govoriti o ljudskem petju pogosto: vedno in vedno nekaj vzpodbujevalnih, bodrečih, tudi pohvalnih besed. Od časa do časa bi bil primeren kak govor o cerkvenem petju sploh in o ljudskem še posebej. Pri velikonočnem izpraševanju naj opozarjajo tudi na cerkveno ljudsko petje. Tudi naj obravnavajo duhovniki sami to vprašanje na konferencah!

V cerkvenem ljudskem petju naj se poučujejo bogoslovci v semenišču. Tudi naj se vadijo v glasbi sploh. Vsakemu duhovniku dobro služi, če zna nekoliko igrati klavir, harmonij, orgle, gosli. Neki g. župnik je mnenja, da je v praksi večje važnosti, če zna duhovnik nekaj godbe, kot poznanje znanstvenih traktatov. Istotako naj se goji cerkveno-ljudsko

¹ Nekateri trdijo, da je treba glede na zborove pevce postopati previdno. »Ker vse kar poje, je občutljivo.« To je res. A mislim, da tu vendar ne bo tolikih težkoč in da bo lahko pevcem dopovedati, da mora poleg zborovega petja obstojati tudi skupno ljudsko. Saj petje v cerkvi ni radi pevcev, temveč radi bogoslužja. Kdor hodi v cerkev s pravim namenom, bo enako rad sodeloval pri ljudskem, kakor pri zborovem petju.

petje v drugih škofijskih oz. duhovnih zavodih (v zavodih v Št. Vidu, v Marijanišču v Ljubljani itd.).

Mnogi župni uradi so izrekli željo, naj škofijski ordinariat v Ljubljani kratkoma določi, kaj, kako in kdaj naj se vrši cerkveno ljudsko petje. To je brezdvomno pametna misel. Nekaj bo gotovo zaleglo, če ordinariat določi smernice in da navodila glede ljudskega petja. Vsi najbrž ne bodo ubogali.² Gotovo pa je, da se bo ljudsko petje razvilo po škofiji s škofijskim ukazom prej in hitreje, kakor bi se sicer. Pa tudi, če bodo pričeli v vsaki dekaniji, vsaj po nekaterih župnijah, resno in temeljito, bodo te župnije kmalu potegnile tudi druge za seboj.

Cerkveno ljudsko petje je potrebno. Potrebno predvsem v tistih župnijah, kjer sploh organista oz. zbora nimajo. Tu bi bilo ljudsko petje kot nalašč. Ali naj bo v cerkvi vedno tiho, tudi ob največjih praznikih? Ali ni lepše, da se poje, četudi preprosto?

Z ljudskim petjem se bodo — kakor sem že omenil — zbori razbremenili in se bodo lažje pripravljali na svoje nastope. To bi bil en poglavitni vzrok za cerkveno-ljudsko petje. Drugi pa je ta, da se verniki pri ljudskem petju bogoslužja bolj udeležujejo, dejansko vanj posegajo ter ga pazljiveje spremljajo.

Stanko Premrl.

34.

Cerkvene zgradbe in zakon o neposrednih davkih.

Po čl. 32., točka 4, zakona o neposrednih davkih z dne 8. februarja 1928 so davka na dohodek od zgradb oproščene: cerkve, kapele in zgradbe ali posredni deli zgradb veroizpovedanj, priznanih z zakonom, ki se uporabljajo izključno za javno službo božjo in za pisarniške namene duhovnikov dotičnih veroizpovedanj.

Pravilnik za izvrševanje tega zakona, razglašen v »Sl. N.« z dne 28. septembra 1928, št. 225, in v »Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti« z dne 28. decembra 1928, št. 402/121, pa veli, da so zgradbe ali njih deli, v katerih prebivajo duhovniki, menihi, cerkovniki, zvonikarji itd., zavezane temu davku. Če uporablja duhovnik svojo pisarno tudi za stanovanje, niso ti prostori niti v tem primeru zavezani davku.

Kakor mi poroča g. dr. Juraj Cenkić, župnik na Kalniku, izvajajo davčne uprave na Hrvaškem ravnokar navedene določbe v tem smislu, da predpisujejo od stanovanjskih prostorov župnikov, kaplanov, cerkovnikov in organistov, kolikor ne služijo izključno v pisarniške svrhe, zgradarino, kar je na prvi pogled v skladu z besedilom zakona in Pravilnika. In vendar je zgrešeno.

Ker pripravlja društvo »Vzajemnost« poseben memorandum v tej zadevi na ministrstvo, naj mi bo dovoljeno v interesu enakega postopanja slovenske in hrvatske duhovščine opozoriti na sledeče:

1. Po doslejšnjih za Slovenijo in Dalmacijo veljavnih predpisih so bile župne zgradbe hišnorazrednega in hišnonajemninskega davka proste. Samo od

² Po mnenju nekaterih bi moralo veselje do ljudskega petja vznikniti iz ljudstva samega. S silo se ne bo dosti doseglo. Na to odgovarjam, da s silo gotovo ne, pač pa z vztrajnim poukom, priporočanjem, z rednimi vajami, s potrpežljivostjo, požrtvovalnostjo in ljubeznijo.

onih prostorov v teh zgradbah se je plačeval hišnonajemninski davek, ki so bili dani v najem za določeno najemnino.

Oprostitev župnih zgradb od zgradarine je bila omejena na stanovanjske zgradbe župnikov, lokalistov in kaplanov, zaposlenih v dušnem pastirstvu, ker se je samo pri le-teh smatralo poslopje kot uradni prostor in stanovanja v njih kot del prejemkov dušebrižnikov in so te okoliščine tvorile pravi razlog za oprostitve. (Odlok dvorne pisarne z dne 18. sept. 1827, št. 219, in z dne 4. marca 1828, št. 705. Prim. Röll V., Oesterr. Steuergesetze v Manzevi zbirki zakonov zv. 21/I¹, str. 182 ss.)

Na osnovi tega odloka je finančno ministrstvo s posebnim razpisom z dne 8. jan. 1828, št. 38.644, priznalo davčno oprostitve tudi stanovanjem organistov v župnih zgradbah pod pogojem, da se zanje ne plačuje nikaka najemnina in odlok dvorne pisarne z dne 9. dec. 1829, št. 4547, je izrazil isto načelo glede stanovanj cerkovnikov, cerkvenih služiteljev in zvonikarjev. (Prim. Röll, I. c., str. 186.)

Iz teh določil se jasno vidi, da je bil razlog za oprostitve od zgradarine osnovan na dejstvu, da so dotična poslopja župnijska last in so namenjena za naturalna stanovanja dotičnim uslužbencem.

V kolikor Pravilnik sedaj naglašja, da so stanovanjski prostori duhovnikov, cerkovnikov, zvonikarjev itd. zavezana davku na dohodek od zgradb, se nahaja v očitnem nasprotju s dosedanjim davčno prakso.

2. Po točki 2., člena 32., so davka na dohodek od zgradb oproščene zgradbe samoupravnih edinic in drugih javnopravnih korporacij in fondov, dokler in kolikor služijo neposredno javnim ali službenim namenom.

Katoliška cerkev je, kakor vse druge priznane cerkve in verske družbe, javnopravna korporacija, kateri je priznan določen obseg samouprave, torej izpolnjuje obe predpostavki pravkar omenjenega določila. Samoupravno telo je ostala katoliška cerkev tudi po razveljavljenju ustave, ker pravni učinki čl. XII. bivše ustave tudi po 6. januarju niso ugasnili. Vse usvojene vere so danes ravno tako samoupravna telesa, kakor so bila pred ukinitvijo ustave. Njihovim institucijam, beneficijem in zavodom pripada svojstvo pravnih oseb na zasebno- in na javnopravnem polju. Vse usvojene vere služijo javnim namenom. Zgradbe za naturalna stanovanja uslužbencev služijo javnim namenom. Zgradbe za naturalna stanovanja uslužbencev služijo neposredno javnim in službenim namenom. Zato morajo biti že po tej točki prostori za službena stanovanja duhovnikov, cerkovnikov itd. zgradarine oproščeni in je Pravilnik, ki smisla tega določila ne upošteva, neobhodno potreben dopolnila.

3. Po točki 16. istega člena niso zavezane v plačilo zgradarine »zgradbe države, samoupravnih teles kakor tudi obrtnih, industrijskih in rudniških podjetij, ki služijo za brezplačno prebivanje njih delavcev«.

Cerkev je, kakor smo že povdarili, izrazito samoupravno telo, vsaj kar se tiče notranjih verskih poslov (čl. XII. bivše ustave, 3. odstavek). Zgradbe, ki so namenjene za brezplačna stanovanja cerkvenim uslužbencem, so kot zgradbe cerkvene samouprave davka proste, ker ne donajajo nikakih dohodkov in ker smisel zakona (ratio legis) ne more biti glede duhovnikov drug kakor glede ročnih delavcev ostalih samoupravnih teles. Enim kot drugim se bo vrednost brezplačnega stanovanja štela med dohodke, zavezane uslužbenskemu davku, po členu 89., točka 1., in členu 94. Ako bi morali omenjeni davčni obvezanci plačevati poleg uslužbenskega davka še zgradarino, bi pomenilo to krivično dvojno obdavčenje, katero zakon sam odklanja.

4. Nedovoljenost dvojnega obdavčenja za isti dohodek izhaja iz prvega odstavka čl. 89., kjer je to načelo naglašeno glede uslužbenskega davka, ki ni plačljiv, ako je dotični dohodek zavezan davku na dohodek podjetij, obratov in

poklicev (čl. 42., čl. 55., točka 4) odnosno davku na dobiček podjetij, zavezanih javnemu polaganju računov (čl. 82., točka 7. in 8.). Nedopustno bi bilo, to določbo ozko tolmačiti, ampak se jo mora smatrati nasprotno kot nujno posledico v vsaki smotreni davčni politiki obče priznanega načela, da je večkratno krajsanje istega dohodka po različnih davkih nedopustno. To načelo se mora pri izvrševanju zakona o neposrednih davkih upoštevati tem bolj, ker je narodna skupščina edino možnost pravičnega dvojnega obdavčenja večjih dohodkov v obliki osebne dohodnine izrecno odklonila.

Bilo bi torej odločno proti zakonu, ako bi davčne uprave od župnih zgradb, kolikor ne služijo izključno pisarniškim svrham in niso dane v najem, ampak se uporabljajo kot naturalna stanovanja duhovnikov, organistov, cerkovnikov itd., zahtevale zgradarino, njih vrednost pa štele med službene dohodke po čl. 94. Iz tega člena ravno sledi, da spada vrednost naturalnega stanovanja med službene dohodke in da je vsled tega podvržena uslužbenskemu davku. Zato pa morejo biti župne zgradbe podvržene zgradarini samo v toliko, kolikor v istini v obliki najemnine donšajo dohodke. In edino v tem smislu se mora razumeti zgoraj omenjeno besedilo Pravilnika.

Dr. R. Kušej.

35.

Poročilo o „Družbi treznosti“.

Cerkvena družba treznosti se je v minulem letu že precej razširila, vendar še ne zadostno. Dobra polovica župnij ljubljanske škofije te družbe še ni upeljala, čeprav zahteva škofijska odredba z dne 2. marca 1927 (Škof. list, 1927, 39), da se mora Družba treznosti uvesti v vsako župnijo (§ 2.). Trdno pričakujemo, da se bo to letos povsod izvršilo.

Po nekaterih župnijah Družba treznosti prav uspešno deluje. Vsako leto pristopa vanjo več članov in pijančevanje pojenjuje. Ko bi hoteli vsi razumeti potrebo in korist te družbe, koliko gorja bi ljudem prihranili! Zato kvišku, na delo z živo besedo in lepim zgledom, s poukom in odpravljanjem slabih pivskih navad!

Doslej so naznanili ustanovitev Družbe treznosti škofijskemu ordinariatu naslednje župnije:

1. Dekanija ljubljanske okolice: D. M. v Polju, Rudnik, Sostro.
2. Cerknica: Begunje, Bloke, Stari trg.
3. Kamnik: Dob, Domžale, Kamnik, Mekinje, Motnik, Sela.
4. Kočevje: Banja Loka, Fara, Gotenica, Osilnica.
5. Kranj: Besnica, Duplje, Jezersko-Sv. Ožbalt, Jezersko-Sv. Andrej, Lom, Naklo, Podbrezje, Preddivor, Trboje, Tržič.
6. Leskovec: Čatež, Krško, Leskovec, Studenec, Sv. Duh, Šent Jernej.
7. Litija: Janče, Javorje, Sava, Štanga, Zagorje.
8. Loka: Bukovščica, Dražgoše, Lučine, Poljane, Reteče, Selca, Sora, Sv. Lenart, Žabnica, Železniki.
9. Moravče: Brdo, Čemšenik, Ihan, Sv. Helena, Šent Gotard.
10. Novo mesto: Bela cerkev, Brusnice, Podgrad, Soteska, Stopiče, Sv. Peter, Šmarjeta.
11. Radovljica: Begunje, Boh. Bela, Brezje, Dobrava, Dovje, Kranjska gora, Leše, Mošnje, Rateče.
12. Ribnica: Dobropolje, Sv. Gregor, Vel. Poljane.

13. Semič: Dragatuš, Sinji vrh, Suhor.
14. Trebnje: Mokronog, Raka, Šent Janž, Trebelno, Trebnje.
15. Vrhnika: Črni vrh n. Polh. gradcem, Dol. Logatec, Zaplana, Rovte.
16. Žužemberk: Ajdovec, Hinje, Sela.

Voditelji Družbe treznosti se opozarjajo na §§ 9. in 10. družbenih pravil. Vsaka družba mora praznovati god sv. Janeza Krstnika, družbenega zavetnika, na njegov god ali na nedeljo pozneje. Priporoča se razen zunanjih slovesnosti cerkveno praznovanje s prejemom sv. obhajila in s cerkvenim govorom. Pravila so brezplačno na razpolago pri škof. ordinariatu. Po prazniku mora vsaka družba poslati poročilo o družbenem stanju.

V Ljubljani, dne 1. maja 1929.

Škofijsko vodstvo »Družbe treznosti«.

36.

Razne objave.

Petje državne himne v cerkvah ob narodnih in šolskih praznikih sicer ni obvezno, vendar pa se more po navodilu velikega župana ljublj. oblasti šolskim vodstvom himna peti in sicer dogovorno in v soglasju s šolskimi vodstvi ter cerkvenimi predstojništv. Obenem se gg. duhovniki opozarjajo, naj po končanem cerkvenem obredu ob narodnih in šolskih praznikih ne odidejo takoj izpred oltarja, ker bi se v tem ali onem primeru brez njihove vednosti vendar mogla začeti v cerkvi peti državna himna. To zadržanje bi neugodno vplivalo na pričujoče občinstvo in bi kvarilo slovesnost praznika.

Nabirke za pogorelce. Kjer se še niso naj se izvrše cerkvene nabirke za pogorelce v Kočevski Reki, Gatini (župnija Žalna) in Glinjeku (župnija Mirna). Nabirke naj se vernikom toplo priporoče. Nabrani denar naj se pošlje na škof. ordinariat.

Shod bivših vojakov iz svetovne vojne bo letos na Brezjah v nedeljo 11. avgusta 1929. Polovična vožnja na železnicah je dovoljena vsem udeležencem. Gospodje dušni pastirji naj to vernikom s prižnice pravočasno oznani.

Železniške legitimacije. Gospodje duhovniki se opozarjajo, da je treba železniške legitimacije poslati vsako leto ob novem letu škof. ordinariatu v potrjenje. Duhovniki, ki se vozijo z nepodaljšano legitimacijo, morajo namreč poleg tega, da se jim legitimacija odvzame, plačati tudi predpisano globo.

Duhevne vaje za duhevnike bodo v Domu duhovnih vaj v Ljubljani v tretjem četrtletju 1929: od 5. do 9. avgusta (tridnevne), od 19. do 27. avgusta (osemdnevne), od 2. do 6. septembra (tridnevne) in od 15. do 21. septembra (petdnevne).

Po tri položnice Bratovščine sv. Rešnjega Telesa za vsako župnijo so priložene tej številki »Škof. lista«. Gospodje duhovniki naj se radi lažjega poslovanja poslužujejo pri nakazovanju zneskov za Bratovščino sv. Rešnjega Telesa teh položnic.

Po 1 izved članka »Ob katoliški akciji« (dr. Aleš Ušeničnik, ponatis iz »Časa«) je priložen vsakemu izvodu tega »Škof. lista«.

37.

Konkurzni razpis.

Razpisane so bile župnije: Gorenji Logatec in Janče z okrožnico z dne 10. maja 1929, št. 1650, z rokom do 31. maja 1929 ter Duplje, Hotedršica, Moravče in Trebelno z okrožnico z dne 1. julija 1929, št. 2347, z rokom do 20. julija 1929.

Radi ureditve krajevnih dohodkov se razpis župnije Moravče podaljša do 31. avgusta 1929.

Razpisuje se župnija Sv. Križ nad Jesenicami, stoječa pod patronstvom lastništva fužin na Savi. — Pravilno opremljene prošnje je nasloviti na patrona in do roka, ki se določa na 31. avgusta 1929, poslati na škof. ordinariat.

38.

Škofijska kronika.

Škofijski ordinariat. Za tajnika škofijskega ordinariata in škof. kaplana je bil imenovan semeniški duhovnik Alojzij Žitko.

Imenovan je bil za dekana dekanije Trebnje in hkrati za škof. duhovnega svetnika Ivan Tomažič, župnik v Trebnjem.

Umeščeni so bili: Rudolf Kapš, ekspozit na Zdihovem, 16. aprila 1929 na župnijo Banjaloka; Franc Sušnik, kaplan v Moravčah, dne 30. aprila 1929 na župnijo Sela pri Kamniku; Franc Vidmar, župnik pri Sv. Trojici v Tržišču, dne 15. maja 1929 na župnijo Višnja gora; Anton Mrkun, župnik na Homecu, dne 4. junija 1929 na župnijo Dobropolje in Jožef Novak, župnik v Dragatušu, dne 10. junija 1929 na župnijo Št. Jakob ob Savi.

Podeljene so bile župnije: Sv. Trojica v Tržišču Karlu Supinu, žup. upravitelju v Gorenjem Logatcu (umeščen 25. maja 1929); Dragatuš Jakobu O mahni, župniku v Osilnici (umeščen 10. junija 1929); Gorenji Logatec Antonu Skubicu, kaplanu v Žireh (umeščen 10. julija 1929); Homec Francu Govekarju, župniku v Lomu (umeščen 12. julija 1929); Janče Francu Verčetu, kaplanu v Sestrem (umeščen 17. julija 1929) in Kostanjevica Francu Golobu, kaplanu v Ribnici.

Imenovani so bili: Anton Jerman, kaplan v Moravčah, za upravitelja župnije Moravče; Ivan Tiringar, kaplan na Trebelnem, za upravitelja župnije Trebelno; Matej Dagarin, župnik v Čemšeniku, za ekskurendo-upravitelja župnije Sv. Planina; Josip Stupica, župnik na Prežganju, za ekskurendo upravitelja župnije Janče; Jožef Hartman, župnik v Križah na Gor., za ekskurendo upravitelja župnije Duplje in Pavel Simončič, kaplan v Kranju, za vikarja istotam.

Premeščeni so bili: Ivan Pirkovič, kaplan v Poljanah nad Škofjo Loko, za žup. upravitelja v Osilnici; Karel Sparhakl, kaplan v Vodica, za žup. upravitelja v Lom; Ciril Jerina, prefekt v zavodu sv. Stanislava, za kaplana v Moravče; Stanislav Grims, prefekt v zavodu sv. Stanislava, za kaplana v Št. Rupert; Ivan Drešar, žup. upravitelj na Sveti Planini, za ekspozita v Konjšico in Franc Markež, kaplan v Št. Juriju pod Kumom, za kaplana v Zagorje ob Savi.

Nameščen je bil za kaplana v Kranju dr. Jožef Pogačnik.

Katehetski izpit za srednje šole sta dovršila: Karel Matkovič, kaplan v Stari cerkvi in Janko Kraljič, kaplan v Šmariji.

Konkurzni izpit so dovršili: Franc Gornik, kaplan v Mengšu; Anton Jerman, žup. upravitelj v Moravčah; Ciril Milavec, kaplan na Igu; Alojzij Štrukelj, kaplan v Leskovcu in Matej Tomazin, kaplan v Cerkljah ob Krki.

Ordinacije. V mašnike so bili posvečeni dne 29. junija 1929 sledeči bogoslovci ljubljanske škofije: iz petega letnika: Anton Dodič, Jožef Ferkulj, Anton Pipa, Jožef Rupar in Vital Vodusek. — Iz četrtega letnika: Martin Gorše, Janez Hafner, Stanislav Jeglič, Janez Jenko, Stanislav Kregar in Jožef Smolič. — Isti dan so prejeli sv. mašniško posvečenje: Julij Kessler iz senjske škofije, fr. Konstantin Urankar in fr. Ludovik Dovč, O. F. M. provincije Sv. Križa v Sloveniji ter Karel Kolenc iz mis. družbe sv. Vincencija Pav. — Subdiakonati so imenovani prejeli dne 7. aprila, diakonati pa dne 25. majnika 1929.

Umrli so: Ignacij Kutnar, biseromašnik in župnik v pok., na Čatežu pod Zaplazom dne 12. aprila 1929 v starosti 88 let; Janez Dobnikar, župnik na Jančem, dne 29. aprila 1929 v starosti 70 let; Vincencij Čibašek, žup. upravitelj v pok., v Dupljah dne 30. aprila 1929 v starosti 64 let; Anton Štritof, župnik na Trebelnem, dne 11. maja 1929 v starosti 48 let; Janez Bizjan, č. kanonik, dekan in župnik v Moravčah, dne 14. maja 1929 v starosti 77 let; Franc Žvan, župnik v Dupljah, dne 16. maja 1929 v starosti 60 let in Alojzij Jarec, župnik v Hotedršici, dne 26. maja 1929 v starosti 58 let.

Naj v miru počivajo!

Škofijski ordinariat v Ljubljani,

dne 20. julija 1929.

Vsebina: 30. Bula o imenovanju škofa dr. Rožmana. — 31. Poročilo o sestanku za ureditev katoliške akcije. — 32. Zakon o osebnih imenih. — 33. Cerkveno ljudsko petje v ljublj. škofiji. — 34. Cerkvene zgradbe in zakon o neposrednih davkih. — 35. Poročilo o »Družbi treznosti«. — 36. Razne objave. — 37. Konkurzni razpis. — 38. Škofijska kronika.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Dostal. — Za Jugosl. tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.

Priloga k »Škofijskemu listu« 1929, št. 4, 5.

Ponatis iz »Časa« 1928/29 št. 9.

OB KATOLIŠKI AKCIJI.

Dr. Aleš Ušeničnik.

Da je katoliška akcija ena najresnobnejših zahtev naše dobe, res nekakšen »Deus lo vult«, o tem ne bo dvomil, kdor je čital apostolska pisma Pija XI. od prve okrožnice »Ubi arcano Dei consilio« (23. dec. 1922) do pisma kardinalu Beltramu (13. nov. 1928). Gre za to, da bi zavladal v družinah, v družbi in v državah Kristus-kralj, z njim pa mir, ki ga je svet tako potreben — *pax Christi in regno Christi*, kakor je dejal tako lepo Pij XI. v svoji prvi okrožnici. Po svetu se širi novo poganstvo, katoliška akcija naj bi ga premagala z živim krščanstvom. Ker pa duhovniki ne zmorejo več vsega, zato kliče Pij XI. na katoliško akcijo vse vernike: vsi naj bi sodelovali pod vodstvom papeža in škofov, da bi Kristusov duh bolj in bolj prevzel vse zasebno in javno življenje. Ta apostolat lajikov v Cerkvi je svojski zmisel katoliške akcije naših dni.

Dasi je pa osnovna misel zelo preprosta, jo je vendar težko dejansko tako izvesti, da bi bila zares pričetek novega življenja in nove krščanske dobe za narode in človeštvo. Zato ni čuda, da literatura o katoliški akciji narašča dan na dan. Pri nas je »Križ« posvetil cel majev in junijev zvezek katoliški akciji. Mnogo lepega je v teh sestavkih, mnogo globoko resničnega, kar bo treba zopet in zopet premišljati, da ne bo katoliška akcija ostala prazen poskus. Toda ob vsem tem idealizmu človek žalosten odloži »Križ«. Ali bo res dal tak način modrovanja katoliški akciji pogona in razmaha, ali ne bo posledica marveč ta, da bo v dvomih mnogim upadel pogum in da se bo v zmedi le malokdo veselo lotil težkega dela?

1. Kdo je »poklican«, da započne in vodi katoliško akcijo? Človek bi mislil, da brez nobenega dvoma škof. Saj je katoliška akcija po svojem bistvu »sodelovanje lajikov v poslanstvu Cerkve«, ki naj se vrši »pod vodstvom škofov in duhovščine«. In res je naš škof že l. 1927. započel to delo. Pro-

učeval je sam vse vprašanje, razpravljaj o njem z dekani, predložil ga v studij pastoralnim konferencam, zasnoval že nekak načrt, ga zopet predelal in zopet predložil nekaterim v pregled in pretres.¹ Ko so se tako na podlagi tega razmišljanja izoblikovala neka splošna pravila, je škof letos 3. aprila ta pravila »potrdil« in »pravomočno razglasil«.² Na podlagi teh pravil naj bi se započela katoliška akcija enotno in smotrno izvajati. Kakor je Pij XI. potrdil pravila katoliške akcije za Italijo kot »leges«, tako so ta pravila za katoliško akcijo pri nas — lex.

S prečudnim neumevanjem tega dejanskega položaja pa govori nekdo v »Križu« o »nepristnem prevzemu« ideje katoliške akcije, o njeni »zlorabi«, o »nepravilnih namenih nepoklicanih ljudi« ter o »nekih« centralnih pravilih, ki so izšla v ljubljanskem Škofijskem listu, ko so vendar, kakor pravi, »vsaka pravila kot mehanski regulator kat. akcije pogrešena«.

Še bolj čudno pa je, ko je menda vendarle čital tista »neka centralna pravila v Škofijskem listu«, da jim podtika k r i v e n a m e r e. Naš domači poskus katoliške akcije, pravi, »ni razumel niti nje centralnega pomena, niti ni pravilno izbral sredstev in poti«. Zakaj ne? »Najbolj znano je stremljenje, odgovarja, da se hoče opreti edinole na organizacije«, ko bi morala »seči raje po edinem regulatorju, to je, po neposrednem osebnostnem delu«. Pustimo za sedaj vprašanje, ali so res organizacije za religioznost brez pomena, ugotovimo marveč le to, da pravila nikakor nočejo opreti katoliške akcije edinole na organizacije. Pravila izrečno zahtevajo, da naj bodo tudi v osrednjem vodstvu poleg zastopnikov organizacij »odlični katoličani obojega spola« (čl. 3) in da »škofijski in župnijski sveti vrše delo kat. akcije deloma direktno, z delom svojih organov, deloma po včlanjenih organizacijah«. A vodstvo niti ni vsa katoliška akcija. Ko bi se tudi samo po sebi ne razumelo, da se katoliška akcija kot apostolat mora končno vršiti »od osebe do osebe«, škof to v konstituciji, ki je z njo pravila razglasil, še prav posebej naglašja.³ Po prvotnem načrtu bi bile res le

¹ Prim. Šk. l. 1929, 9.

² Šk. l. 1929, 47.

³ Šk. l. 1929, 49/50: »v prvi vrsti z osebnim delom od osebe do osebe«

organizacije članice katoliške akcije, a prav zato ta načrt škofu ni bil všeč. »Vedno mi je po glavi hodilo, pravi sam, kaj naj storim, da zajamemo v katoliško akcijo vse vernike, organizirane in neorganizirane.«⁴ Torej z osebnim delom od osebe do osebe naj se v prvi vrsti vrši katoliška akcija — v »Križu« pa se podtika, da se hoče opreti edinole na organizacije. Res pa tudi na organizacije! In po vsej pravici! Člankarju v »Križu« so seveda organizacije za katoliško akcijo le »balast«, »za globljega človeka celo absurd«, ker si misli organizacije po modernem nemškem mišljenju (po Tönniesu) zgolj juridično. A naše organizacije (Marijine družbe, Apostolstvo mož, a tudi druge) so v prvi vrsti to, kar imenujejo Nemci in naši z njimi »občestvo« (Gemeinschaft), duhovna bratovstva, ki imajo le toliko vnanje organizacije, kolikor jo zahteva zakon reda. Res je pa verska vzgoja nekaj intimnega, kar se končno razvija in usovršuje le po samovzgoji in — dodati je treba — po milosti božji. Toda psihološko jasno je in stoletno izkustvo to potrjuje, da je vpliv drugih (bratovstva, kongregacije, organizacije) lahko povod in močna pobuda za razvoj religioznega življenja. Koliko svetih mladeničev in deklet so nam že dale n. pr. Marijine kongregacije, ki bi brez njih ostalo njih versko življenje nerazvito in nepopolno!

Sicer se je pa v Italiji vsa katoliška akcija oprla vprav na organizacije.⁵ Ali torej niti papež sam katoliške akcije »ni pravilno razumel«?

2. Škof je torej dal katoliški akciji neka p r a v i l a (kakor so jih dali katoliški akciji v Italiji, Avstriji, Češkoslovaški in drugod). Po teh pravilih naj bi se osnovali škofijski svet in župnijski sveti, ker mora, kakor pravi škof v konstituciji, »vendar nekdo biti, ki (pod vrhovnim škofovskim vodstvom) delo vodi«.

Neumevno je, kako je mogoče samo iz tega izvajati, da »se je začela snovati pri nas katoliška akcija preveč formalistično v zmislu zunanje strukture ali mrtvega skeleta brez vitalnega gibanja ali življenja«. Nihče ne misli, da so pravila vse ali le tudi najbolj važna reč, najmanj pa škof sam, ki prav v isti konstituciji nadaljuje: »Sedaj pa se pojavlja prevažno prak-

⁴ Šk. I. 1929, 9.

⁵ Prim. Čas XXIII (1928/29), 289.

tično vprašanje: kako naj se delovanje zasnuje, da akcija ne bo ostala le na papirju, ampak bo res dosegla vse hiše in vse osebe in sicer naravnost njihova srca... Za ta namen ne bodo zadostovale pridige, ne bodo zadostovali navdušeni govori po sestankih, ampak bo nujno potrebno osebno delo. Sedaj se pa vrine upravičeno vprašanje: kako si bomo po župnijah take delavce vzgajali? Čutim nujno potrebo, da se o zadevi skupno pogovorimo...⁶

Po pravici pravi »Križ«, a tega tudi nihče ne zanikuje, da je prvo duh, da brez duha ostanejo pravila mrtva črka in da je treba za namene katoliške akcije vprav »božjega binškošnega Duha«. Da, treba je božje milosti, treba je daru modrosti, daru sveta, daru pobožnosti, daru moči. Preveč je pa, če bi kdo zahteval za katoliško akcijo izrednih »karizem« ali drugih takšnih izrednih pogojev, ki so v življenju le redke izjeme. Papež v okrožnici »Ubi arcano« kliče na delo vse duhovnike in katoličane in pravi, da je katoliška akcija dolžnost vseh, dasi je, kakor pravi, trdo in težko delo (ardua et laboriosa). Papež torej vpoštevava navadno božjo pomoč, ne misli pa, da se bo ponavljal izredni čudež binškošnega praznika. Morda bo obudil Sveti Duh tudi »karizmatikov«, a katoličani morajo iti na delo tudi brez njih z navadnimi silami božje ljubezni in ljubezni do vseh. Prav tako ne moremo čakati tistih »krepkih osebnosti, ki s svojim čarom potegnejo vse za seboj«. Bog nam jih pošlji, toda katoliška akcija je tudi brez njih naša dolžnost! Sploh je izraz malodušnosti čakati vedno na svetnike. Bog jih pošilja človeštvu, a ne zato, da bi oni sami vse delo opravili, temveč zato, da bi po njih zgledu vsak sam v sebi izobilčil svetnika in božjega delavca. Seveda govori papež o »izbranih možeh«, ki naj bi bili apostoli katoliške akcije, a takšni so že možje, ki niso »karizmatiki«, a ki se, kakor pravi papež, »s pravim namenom kljub težavam pod vodstvom svojih škofov z vsem naporom trudijo za katoliško akcijo«.

Sploh ni pridno, če se že kot pogoj za katoliško akcijo zahteva nekakšen popoln »preobrat« vse dosedanje miselnosti, neko popolno »obračunanje s preteklostjo«, kakor da je bila

⁶ Šk. l. 1929, 50. — V ta namen je bil v četrtek po binškoštih shod dekanov.

res vsa naša dosedanja religioznost le farizeizem, janzenizem, konvencionalizem in mehanizem in vsa naša duševnost »religiozno krivo vzgojena«!

3. V pravilih katoliške akcije je določno izraženo, da je »delovanje katoliške akcije n e p o l i t i č n o«. To je, katoliška akcija naj se vrši po papeževih navodilih »izven strank in nad strankami«. Razlog je jasen. Katoliška akcija je, kakor pravi papež, »religiozna akcija«, ki naj združi vse katoličane na delo za krščanski prerod. Po raznih političnih ciljih se pa tudi katoličani lahko ločijo v razne stranke. Zato je nemogoče, da bi se katoliška akcija istovetila s katero izmed teh, drugim pa bi morda celo vtisnila žig nekatoliških strank.⁷ S tem pa niti ni rečeno, da bi se katoličani ne smeli kot državljani družiti v stranke, niti ne, da bi katoliška akcija ne imela nobene skrbi za javna vprašanja.

Nasprotno!

Katoliška akcija hoče vzgojiti katoličane ne le za dobre katoličane, temveč tudi za dobre državljane. Katoliška akcija hoče vzgojiti katoličane tudi za javno življenje, vzgojiti hoče zlasti voditelje javnega življenja. »Katoliška akcija,« je dejal Pij XI., »se ne vtika v politiko, toda učiti hoče katoličane, kako se je treba politike na najboljši način posluževati, za kar so obvezani vsi dobri državljani, a prav posebej katoličani, ki od njih katoliška veroizpoved sama zahteva, da so najboljši državljani.«⁸

Kot državljani se morajo torej katoličani resno baviti s politiko. »Kršili bi težko dolžnost,« pravi Pij XI., »če ne bi po svojih močeh sodelovali pri političnih zadevah mesta, pokrajine, države.« Pij XI. navaja Leona XIII., ki je v okrožnici »Immortale Dei« odločno izjavil, da katoličane vera sama sili v politično življenje. Če bodo katoličani za politiko brezbrizni, je dejal Leon XIII., se bo zgodilo, da bodo vodstvo politike dobili v roke ljudje, ki morejo biti s svojimi nazori družbi in državi le v pogubo!⁹

Seveda Pij XI. vedno loči. Pravi: kot državljani. To je, kolikor je kdo voditelj katoliške akcije ali pri njej udeležen,

⁷ Prim. pismo Pija XI. litvanskim škofom (AAS, 1928, 256).

⁸ V govoru kat. akademikom 9. sept. 1924.

⁹ Prim. zopet pismo litvanskim škofom (AAS 1928, 257).

ne more nastopati za to ali ono politično stranko. Kot državljani pa svobodno rabi svoje politične pravice, dà, jih mora rabiti, kajpada ne da bi katoliško akcijo kot tako porabljal za sredstvo v politiki.¹⁰ Nesrečen se pa zdi poskus, katoliško akcijo na sploh skopčati in obtežiti z vprašanji, ki niso z njo v bistveni zvezi.

Prvo takšno vprašanje je vprašanje strank. Katoliška akcija mora biti izven strank in nad strankami. To je gotovo, a to se zdi tudi zadostno. Ali naj katoličani kot državljani osnujejo posebno stranko, ali eno ali več, ali naj se porazdele med razne stranke in naj v teh kot katoličani branijo tudi pravice Cerkve — to so vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti za vse kraje in za vse razmere enako. Res je dal Pij XI. v pismu mehikanskim škofom tudi glede tega neka navodila. Njegovo upanje, pravi, je katoliška akcija. To naj z vso skrbjo goje in širijo. Političnega strankarstva naj se pa zlasti v teh težkih razmerah škofje in duhovniki, a tudi katoliška društva popolnoma vzdrže, tudi radi tega, da ne bodo nasprotniki katoliške vere imeli povoda istovetiti katoliško religijo s kako politično stranko. Zato naj tudi katoličani kot taki ne snujejo politične stranke, ki bi nosila ime »katoliška«!¹¹ Toda če se da povzeti iz tega pisma kaka splošna norma, bi bila le ta, naj se politične stranke ne imenujejo katoliške. Vemo, da so se (tudi pri nas) tako imenovali in se tu in tam še tako imenujejo, a razlog, ki ga navaja Pij XI., je res splošno veljaven. Vsaka stranka, naj se imenuje tudi katoliška, ima tudi kake politične ali socialne ali gospodarske cilje, ki o njih ni mogoče reči, da so edino katoliški. Iz katoliških načel se vse konkretne politične, socialne in gospodarske zahteve, ki jih kaka stranka napiše na svoj program, ne dajo izvesti. Pač določujejo katoliška načela neke splošne нравne meje, a v teh mejah so navadno razne konkretne možnosti in prav mogoče je, da se vprav po teh možnostih razločijo stranke in se ene zavzemajo za to, one za

¹⁰ »Quatenus — inquit — actionem catholicam moderantur vel participant; ipsi enim, ut cives sunt, prohiberi nequeunt, quominus, nulla Actionis catholicae, qua talis, opera interposita, civili suffragii iure utantur. Quin imo a gravi officio iudem deficerent nisi politicis rebus civitatis, provinciae, Status, pro viribus consulerent...« (l. c.)

¹¹ AAS 1926, 178.

ono možnost. Te stranke so torej ali vse katoliške ali pa naj se nobena tako ne imenuje; pač najbolje, da nobena, da se tako ne krijejo s katoliškim imenom tudi zgolj politične težnje. V tem zmislu se je nekdanja »katoliška stranka« po pravici preimenovala v »ljudsko«. To je blizu tako kakor z različnimi »katoliškimi« podjetji, n. pr. s »katoliško knjigarno«. Z neko pravico bi se katoliška knjigarna tako imenovala, če bi ji bil edini namen širiti katoliške knjige; z manjšo pravico že, če bi imela predvsem ta namen; z nobeno pravico pa ne, če bi bila kakor vsaka druga knjigarna in bi ji bil ta pridevek le za reklamo. Ker nasprotniki navadno sumijo pod takšnimi imeni le kramarskega duha, zato je najbolje take pridevke sploh opuščati, da se ne omadežuje katoliško ime. Nekako tako je tudi s strankami. Ne glede na to, da navadno nimajo v programu zgolj katoliških zahtev, temveč tudi druge, ki jih lahko imajo tudi »nekatoliške« stranke, ni poleg tega tudi njih praktično ravnanje vedno tako, da se ne bi mogli kdaj nasprotniki spotikati ob njih in njih katoliškem imenu.

Ali naj Mehikanci ne snujejo ne le po imenu, ampak tudi stvarno ne katoliške stranke? Člankar v »Križu« trdi tudi to. Toda če bi to res veljalo, bi veljalo pač za Mehiko!¹² Kaj je stvarno katoliška stranka? Stranka, ki se hoče ravnati tudi v politiki po verskih in нравnih načelih katoliške religije in ki ima morda v dejanskih razmerah tudi namen braniti v parlamentu pravice katoliške Cerkve, krščansko šolo, krščanski zakon itd. Ali res navedeni papeški odloki takšne stranke sploh, za vse kraje in vse razmere prepovedujejo? Ali res (stvarno) katoliška stranka nikdar in nikjer ni dovoljena? Res v Mehiki morda ni več niti mogoča, ker se nasilniki boje za svojo oblast in so pripravljeni za vsak tak poskus nasilno udariti Cerkev in katoličane. Ako bi se pa bili mehikanski katoličani kot državljani že prej krepko organizirali v takšno

¹² Mimogrede naj omenimo, da se člankar za svoja posploševanja zelo nesrečno sklicuje tudi na register, češ register dokazuje, da veljajo vodila mehikanskim škofom za vse. Kakor da naj v registrih iščemo dokazov za take reči! No in če, kaj pa pravi register? Nič drugega kakor to (Index rerum s. v. Actio catholica): »Actio catholica, in Mexico quoque fovenda 177 ss.«, torej, da je na str. 177 govorjenje o tem, naj se tudi v Mehiki goji katoliška akcija.

stvarno (ne po imenu) katoliško stranko, ne bi bili Callesi mogoči! Toda ali so mar povsod takšne razmere? Ali naj katoličani tudi tam, kjer je še nekaj enotne katoliške zavesti, zlasti še, če imajo katoličani tudi kot državljani enoten politični, socialni in gospodarski program, opuste voljo za enotno stranko in naj se porazgube po raznih strankah in strančicah, da se bodo oslabiljeni in le od časa do časa, če bo to sploh dopuščala strankarska disciplina, postavili za svoje najsvetejše pravice? Žalostno izkustvo dosti dokazuje, kako se navadno godi katoličanom po takšnih strankah.^{12a} Brez kakega splošnega odloka torej v takšno splošno prepoved nikakor ne moremo verjeti. In zares! Katoliška akcija se uvaža tudi v Nemčiji, kjer je katoliško ljudstvo vsaj po večini še organizirano v enotni stvarno katoliški stranki, a ne nuncij Pacelli v Magdeburgu, ne papež sam v pismu kardinalu Beltramu ni zahteval, naj nemški katoličani najprej razbijejo Centrum, potem pa naj se raztepo po raznih stvarno ne katoliških strankah in strančicah!

Toda člankar pravi, da sledi ta zahteva iz bistva katoliške akcije, češ stranka, ki bi bila le stvarno katoliška, bi že radi tega pri vernem ljudstvu mogla računati na gotov uspeh v škodo drugim strankam in bi se tako pri nasprotnikih vera osovražila. Naj pošteno priznamo, da je v tem zrno resnice! Če bi bil n. pr. namen stranke predvsem političen, recimo, avtonomističen ali federalističen ali kaj takega, a bi stranka v volilnem boju naglašala predvsem to, da je stranka katoliških načel (ki nimajo z onimi težnjami malo ali nič opravka), bi se res agitacija za politične cilje vršila z zlorabo vere, kar je ne-

^{12a} Najnovejši zgled podaja Prusija. Tam je nekaj katoličanov iz Centruma prešlo v nacionalno stranko, ki je zanje osnovala poseben odsek. Pri glasovanju za konkordat so se vsi ti katoliški poslanci razen enega zdržali glasovanja. Goldaua pa, ki je glasoval za konkordat, so takoj izključili iz parlamentarne frakcije! Razlog za ta prečudni pojav je ta, da so dandanes izvečine vse stranke tudi kulturno in torej versko orientirane. Neka izjema — a le deloma — so stranke na Angleškem, ki se ločijo predvsem po gospodarskem programu. Tam so res katoličani v vseh strankah, liberalni (ki pa nikakor ni liberalna v našem smislu), konservativni in delavski. A tudi tu vplivajo na volitve religiozni momenti. Pri zadnjih volitvah so dali škofje katoličanom navodilo, naj volijo le take poslance, ki se zavežejo, da bodo zastopali v parlamentu šolske zahteve katoličanov.

dopustno. Toda če katoličani v težkih časih, ko gre za svobodo vere in Cerkve, kličejo kot državljani po svoji državljanski pravici vse dobre na vkup v obrambo najsvetejših pravic, kako naj bo to nedopustno? »Ker bo na škodo drugih strank?« Toda raba te naše pravice ni za druge nobena krivica! Ali si mar ne smemo želeli, da bi stranke, ki so veri in Cerkvi sovražne, zmanjšali ali oslabili? »A nasprotniki bodo zasovražili vero!« Če delamo v obrambo vere, moramo dopustiti tudi to. Nasprotniki vere bodo z nami le tedaj popolnoma zadovoljni, če bomo pustili vero popolnoma v nemar, torej če bomo zanemarili svojo dolžnost.

To velja seveda le za tam, kjer imajo nasprotne stranke ali protikatoliški program ali pa vsaj nimajo za pravice vere in Cerkve nobenega zmisla. Če se ločijo stranke zgolj po političnih ciljih, se smejo med seboj boriti tudi le z agitacijo vsaka za svoje politične cilje!

Drugo vprašanje, ki ga je »Križev« člankar skopčal s katoliško akcijo, je vprašanje političnega delovanja duhovnikov. Načelno je stvar jasna. Že dr. Mahnič, ki je v »Rimskem Katoliku« odločno izjavljal: »Duhovnik ne le da more, ampak dandanes mora politikovati«, je vendar načelno izpovedal: »Duhovnikov pravi poklic je služiti Cerkvi, vero oznanjevati, zakramente deliti; ni pa poklic njegov pečati se s politiko, kajti politika spada v področje države... Glede politike duhovnom velja opomin apostolov: Nihče, ki se vojskuje za Gospoda, se ne zapleta v posvetna opravila.«¹³ Ne da duhovniki ne bi imeli pravice baviti se s politiko. Duhovniki so državljani in imajo kakor drugi državljanske pravice, ki je med njimi tudi politično delo. Pretirana je slika drugega člankarja v »Križu«, da bi bila vsa politika dejansko nekaj tako slabega, da more v politiko le svetnik ali svetniški asket. Če bi bilo tako, tudi lajikom nesvetnikom politika ne bi bila dovoljena. A papeži sami naglašajo, da je izvrševanje državljanskih pravic katoličanov dolžnost. Ne umazanost politike, ki ni politiki nič bistvenega in nujnega, ki se torej z njo ni treba umazati, ampak duhovnike odvrača od tega dela njih posebno zvanje, ki ga jim je dala Cerkev: skrb za vero in

¹³ RK V (1893) 383.

nravnost. To zvanje je tako važno, da mu morajo duhovniki posvetiti vse svoje moči. Le s škofovim dovoljenjem, kakor določajo tudi cerkveni kanoni, sme duhovnik prevzeti n. pr. mesto poslanca v parlamentu.¹⁴

Toda če politika prestopi meje svojega področja ter seže v področje vere, tedaj — tako je sklepal Mahnič — politika izgubi svoj zgolj posvetni značaj in postane verska, zato ima duhovnik kot duhovnik pravico posegati vmes, dà, tedaj je to njegova dolžnost, dolžnost vsaj tedaj, če ni za takšno borbo zadosti zavednih, samostojnih in bogoslovsko izobraženih katoliških lajkov.¹⁵

Tako smo učili za Mahničem tudi drugi. V program duhovnikovnega dela — tako uči bogoslovce Sociologija — spada dandanes tudi politično delo, skrb za politično organizacijo ljudstva. »Prvi razlog je zopet ta, da se dandanes tudi v politiki bije in odločuje boj med vero in nevero. V političnih zbornicah izkuša »svobodna misel« zaslužniti versko misel, svobodomiselni blok preglasovati krščanske stranke. Zahteve: ločitev Cerkve in države, svobodna (brezverska) šola, razporka so zahteve, ki jih bo zavrgla ali uveljavila politična moč političnih organizacij.«¹⁶

Prav tako so nas duhovnike učile škofijske sinode, seveda vedno na podstavi, da nimamo še zadosti pripravnih lajkov.¹⁷ To torej niti ni več zasebno mnenje tega ali onega, temveč zakonito nam dana norma.

Ali je člankar v »Križu« dokazal, da je to zmotno ali da te norme niso več veljavne?

Ker je poseganje duhovnikov v politiko s cerkvenega stališča na splošno dopustno in dolžno le kot dušnopastirsko delo

¹⁴ Prim. sedaj: Codex iuris canonici can. 139 § 4.

¹⁵ RK V (1893), 384—388; prim. tudi RK II (1890), 36—40.

¹⁶ Ušeničnik Aleš, Sociologija (1910), 804 sl.; prim. Fr. Ušeničnik, Pastoralno bogoslovje (1920) II, 749.

¹⁷ Prim. Instructio Pastoralis Labacensis (1915) 184: Actio politica clero aliena esse non potest. Nam in re politica nostro tempore de rebus agitur, quae fidem et mores populi tangunt, immo ipsam Ecclesiam et omnem revelationem e populo evellere conantur... Quapropter pastori animarum officium incumbit influxum eiusdem partis politicae promoveri, quae catholice sentit... Prim. tudi: Synodus diocesana Labacensis (1903) 165—168.

v nekih časovnih razmerah, je naravno, da bi ta dolžnost in dopustnost prenehala, če bi se tiste razmere izpremenile, oz. če bi nastale razmere, kjer takšno delovanje ne bi bilo več ali ne potrebno ali ne koristno. Je pa vsekako več takih možnosti. N. pr. če bi bilo dosti katoliških lajikov, pripravnih in pripravljenih za takšno delo; ali če bi katoliška akcija že tako prodrla, da bi bilo ljudstvo popolnoma vzgojeno za samostojno, po katoliških načelih usmerjeno politiko; ali tudi, če bi države same zajamčile Cerkvi svobodo in pravice in bi se omejile na zgolj državne naloge. V vseh teh primerih bi ne bilo več nobene potrebe za politiko duhovnikov. (Seveda bi ljudstvo tudi tedaj lahko tega ali onega izvolilo za svojega zastopnika, če bi se mu zdel prav posebno sposoben za političnega voditelja in bi mu škof v zmislu cerkvenega prava to dovolil.) Ali so še drugi primeri, kjer naj bi se duhovniki umaknili s tega itak dosti nevhvaležnega torišča? »Križev« člankar zopet misli, da bistvo katoliške akcije same to zahteva. To je pogrešeno! Katoliška akcija pomeni sodelovanje lajikov pri cerkvenem apostolstvu. To sodelovanje oprosti torej duhovnike lastnega delovanja le tedaj, če je tako organizirano in močno, da delovanje duhovnikov v tem drugotnem področju ni več potrebno. Seveda so možne posebne razmere, da se zdi za vero in Cerkev večja korist, če se duhovniki v delovanje političnih strank ne vmešavajo, kakor pa če se vmešavajo. O tem gre sodba papežu in škofom. Res je papež že dal v nekaterih državah takšna navodila. Omenili smo že navodilo mehikanskim škofom. Ne tako določno, a vendar nekoliko podobno je navodilo litvanskemu kleru (kjer je država sklenila s Cerkvijo konkordat). Prav tako je o priliki konkordata z Italijo papež obnovil prepoved, da italijanski duhovniki in redovniki ne smejo biti v nobeni politični stranki. Mogoče je torej tu res neka splošna težnja. Nemara papež upa, da bo možno s katoliško akcijo na boljši način nadomestiti tisto korist, ki jo je dajalo doslej politično delovanje duhovnikov, obenem pa preprečiti tisto zlo, ki je bilo s tem združeno, da so namreč nasprotniki klevetali radi politike Cerkev in se nekateri radi političnega nesoglasja odtuževali duhovnikom in tako Cerkvi in veri. Vseh težav seve tudi tako ne bo konec. Kot državljani se bodo morali duhovniki tudi poslej udeleževati volitev. A tuintam se

volijo samo »liste« in le-te so strankarsko opredeljene: kdor je za to in to listo, je za to in to stranko. Ali se ne bo torej kljub vsemu nestrankarskemu opredeljenju duhovnikom še vedno očitalo strankarstvo? Potem: če bo kje kaka izrazita protikatoliška stranka, ali ne bo smel duhovnik kot duhovnik pred njo svariti? Kjer gre zgolj za politične in nacionalne stranke, tam seveda ni nobene posebne težave, saj je bilo že tudi do sedaj načelo, da se duhovniki v takšne strankarske borbe ne smejo zapletati. Toda vse te reči lahko mirno pre-pustimo papežu in škofom: papežu, ki zre z duhovnih višin po vesoljnem svetu in motri, kaj bi bilo za Cerkev in človeštvo najboljše, škofom, ki »jih je Sveti Duh postavil vladati Cerkev božjo.« Za naše kraje, kakor tudi n. pr. za Nemčijo ali Avstrijo, še ni nobenega takšnega navodila, ne od papeža ne od škofov. Mi nimamo pravice posegati v oblastno področje papeža in škofov, zato tudi katoliške akcije ne smemo s takimi vprašanji obteževati.

